

Uspešno uveljavljajo naloge v zvezi z vseljudsko obrambo

Ko so začeli v Litiji z uveljavljanjem nalog, ki izhajajo iz koncepta vseljudske obrambe, so zadrževali, da ne kaže o nalogah samo razpravljati, pač pa čimprej začeti s konkretnim delom. Zdaj je že mogoče ugotovljati, da v Litiji uspešno in dosledno uveljavljajo to stališče.

Tako je skupščina občine Litija že ob koncu septembra obravnavala informacijo o pripravah na vseljudsko obrambo v občini Litija. Odborniki litijske občinske skupščine so podarili, da je treba prenesti priprave na vseljudsko obrambo čimprej v delovne organizacije in v krajevne skupnosti. Pa tudi sleherni občan bi naj poznal svojo nalogo in bil tudi usposobljen za njeno izvajanje, saj bomo le na ta način uspešno branili pridobitve naše revolucije, naš družbeni sistem, svobodo in neodvisnost.

V Litiji so se odborniki občinske skupščine zavzeli za poživitev dela v društvi in družbenih organizacijah, saj postaja v pripravah na vseljudsko obrambo v primeru napada važna tako delovna kot obrambna sposobnost naših občanov, posebej pa še mladine. Občinska skupščina in litijske delovne organizacije pa bi morale zagotoviti potreben denar za financiranje društvene dejavnosti. Čimprej pa naj bi preučili tudi možnosti za ustanovitev raznih klubov ljudske tehnike ter specializiranih organizacij, ki vključujejo mlade.

Občinska skupščina Litija je priporočila tudi vsem društvom, delovnim kolektivom in družbeno-političnim organizacijam, da začnejo s pripravami na vseljudsko obrambo, istočasno pa naj bi krajevne skupnosti, društva, organizacije in drugi začeli organizirati tečaje, predavanja in vaje v okviru priprav na vseljudsko obrambo.

O pripravah na vseljudski odpor so spregovorili tudi na zadnji seji občinske konference Zveze komunistov Litija. Komunisti naj se z vsemi silami zavzemajo za čim hitrejšo in učinkovitejšo izvedbo pri-

prav za vseljudsko obrambo v občini, delovni organizaciji in krajevni skupnosti in za zagotovitev potrebnega denarja.

Na zadnji razširjeni seji koordinacijskega odbora za vprašanja narodne obrambe pri občinski konferenci SZDL Litija, udeležili so se je tudi člani sveta za narodno obrambo pri občinski skupščini, so pregledali doseženi potek priprav na vseljudsko obrambo na litijskem območju, dogovorili pa so se tudi, da bodo že v kratkem začeli po vseh krajevnih skupnostih s predavanji o pripravah na vseljudsko obrambo. Koordinacijski odbor za vprašanja narodne obrambe pri občinski konferenci SZDL Litija pa je pripravil tudi že razgovor s predstavniki občinskih vodstev družbeno političnih in društve-

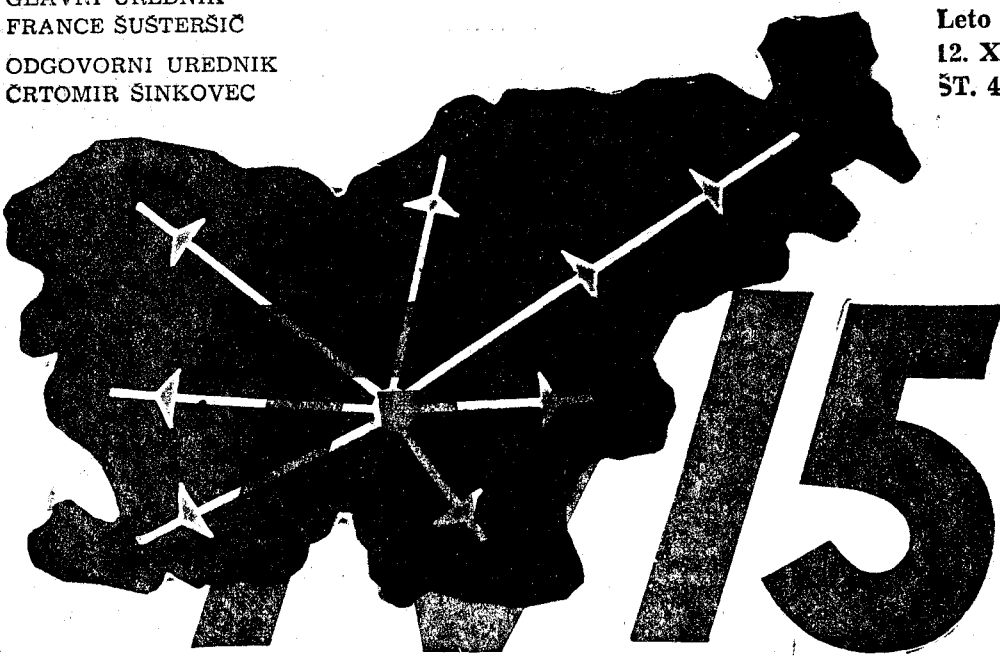
nih organizacij. Razgovora, na katerem so obravnavali naloge družbeno političnih in društvenih organizacij pri izvajanju koncepta vseljudske obrambe, se je udeležil tudi član republiške konference Socialistične zveze delovnih ljudi Slovenije, generalni podpolkovnik JLA Janko Sekirnik-Simon.

V Litiji naglašajo, da ustvarjajo aktualne naloge pri uresničevanju koncepta vseljudske obrambe nove možnosti za afirmacijo članov in organizacij Zveze združenj borcev NOV. Težišče njihovega dela v prihodnje bo moralo postati sodelovanje pri oblikovanju konkretnih konceptov vseljudske obrambe ter v usposabljanju občanov za izvrševanje nalog v zvezi z vseljudsko obrambo.

-M-

GLAVNI UREDNIK
FRANCE ŠUSTERŠIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CRTOMIR ŠINKOVEC

Leto VI
12. XI. 1968
ŠT. 45

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

DEMOKRACIJA - DA, RAZKROJ - NE!

Ostri PROTEST poslanca Ceneta Matičiča v skupščini SRS proti »literaturi in publicistiki«, kakršno nam ponuja okrog revije Katalog zbrana skupina, naj ne ostane osamljeno dejanje kritičnosti in zdravega razuma. Zato se PROTESTU proti pojavom in celo legalizaciji kulturnega in družbenega izrojanja pridružujemo tudi podpisani. In to tem odločnejše, ker vse tisto, kar Matičič tako kategorično odklanja kot POSKUS TOTALNEGA NIHILIZMA, ni omejeno zgolj na skupino okrog Kataloga.

katerem ne gre molčati. Ker molčati pomeni strinjati se.

Iz navedenega dejstva sledi, da posamezne institucije naše družbe moralno in gnotno podpirajo skupine, katerih edini smoter je — razvrednotenje prav vsega, kar sicer idejni in politični programi taiste družbe formalno postavljajo v sam vrh dejanj in življenja vrednih vrednot.

Posamezne institucije družbe, katere oficijalni program je humanizacija, torej predvsem kultiviranje in humaniziranje posameznika in skupnosti, v kateri živi, nastopajo kot meceni publikacij, ki napadajo in zavračajo sleherni ustvarjalni misel ter posredno in neposredno proglašajo za totalen nesmišeln sleherni dejavnost, negirajo smiselnost samega človekovega obstoja in torej uveljavljajo samomor kot edino možno alternativo v dani situaciji.

Ce k ugotovljenemu prištejemo enako znano dejstvo, da se namreč vrsta institucij te iste naše družbe istočasno zaskrbijo in razburjeno vprašuje, kako je mogoče, da pri nas mladinsko prestopništvo skokoma narašča, ali zakaj smo po številu mladih samomorilcev v samem vrhu te tragične svetovne statistike — potem moremo in smo prisiljeni ugotoviti kaotičnost, ki ji ni opravičila. Pa ne kaotičnost, ki bi morda zadevala samo neko trenutno dnevno politiko, ki jo je mogoče korigirati z enostavnim dekretom, ali samo neko bolj ali manj osamljeno eksaltirano skupnico, ki si dovoli importirano modno muho, da v nesmiselnem neredu postavlja besede proglašajo za moderno misel in s stranišnih zidov prepisovane opolzosti za poezijo in celo novo smer slovenske kulture, marveč kaotičnost, ki bi v svoji skrajni konsekvenci nujno postavila usodni vprašaj pred sam obstoj slovenske demokratične družbe.

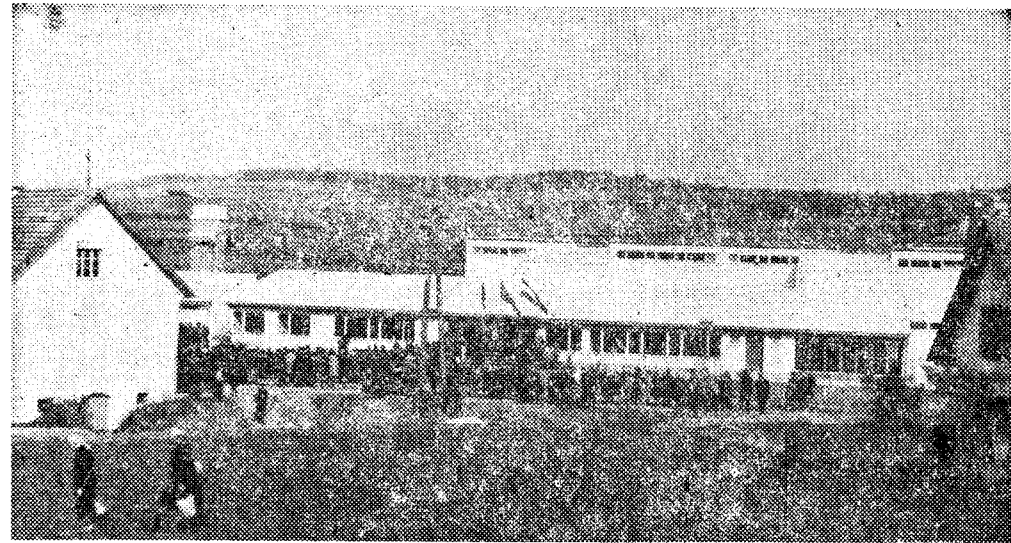
V takšni situaciji bi bilo normalno pričakovati, da v kaotičnosti institucij in v pojavljanju se idejno zmedo poseže predvsem kritična, razumna in ne nazadnje ostra beseda tistih, v katerih po sami naravi družbe in družbenega napredovanja vsak narod in vsak sredina gleda del svoje najprezencejšnje prihodnosti — torej beseda študentov, naših jutrišnjih izobražencev.

Toda ko se ozremo po oficijalnem glasilu slovenskih študentov, ki naj bi v ugotovljeno institucionarno nenacelnost in zmedenost poseglo z besedo razumnosti ter kulturne prizadevnosti — smo hipoma prisiljeni proti pisanju v tem glasilu protestirati celo z večjo upravičenostjo, kot proti »idejnosti« modno pozerskega Kataloga. A ko protestiramo proti pisanju, kakršno se je razpaslo prav v študentskem glasilu »Tribuna«, ne protestiramo morda le kot pripadniki generacije, ki je šla skozi revolucijo in bila njen tvorec, marveč predvsem v imenu večine današnje slovenske javnosti, ki ji je vrednejša, kulturnejša družba prihodnosti smoter. Ne dramatičiranje neke

situacije, marveč nadvse konkretno ugotavljanje neizpodbitnih dejstev neke klavnosti, ki smo ji priča, nas sili k javnemu vprašanju uredništva »Tribune«, kako je mogoče, da se glasilu »že jutrišnjih slovenskih IZOBRAŽENCEV izpozablja do tiste meje, da izpozablja niti ni več mogoče kritizirati niti polemizirati z njo, ker je nivo pisanja globoko pod črto, ko se je s kom se mogoče spoprijeti z besednjakom vsaj minimalno civilizirane in kultivirane sredine. Vprašujemo torej, kakšna naj bo JUTRIŠNJA SLOVENSKA DRUŽBA, če sta stil in misel slovenskega študenta, torej nosilca JUTRIŠNJE SLOVENSKE KULTURE IN LITERATURE takšnele:

»Boš tiho! In krona vsega. Slovene je hudo klerikalen ob tistem, ob čemer je zelo klerikalen. Ne, to imenuje morala. Čut. Naravni čut za naravnost. A treba je zapisati. Hej, Fantomas, dolgi lasje, kam si dala kratko pamet!«

»Boš tiho! Potulak te bom v usta, če ne boš tiho!«

NOVA SOLA V MIRNI PEČI — Pionirji iz Mirne peči in okolice so z veseljem posedli v klopi nove šole, saj je bila njihova dotedanja šola zelo stara in dotrajana, nova šola pa jim nudi možnost spoznavanja predmetov po najnovejših učnih metodah

In tako dalje in tako dalje — čez vso stran »Tribune«.

Nič drugačna ni tudi »poezija«, ki nam jo ponuja Tribuna — glasilu slovenskih visokošolcev. Za primer samo uvod v »odo«, ki jo podpisuje neki K. V. Chubby — »lavreat kulturne revolucije« nazvan:

»Tri cipe stojete na vogalu diskuriranja o socialnih problemih ter še o pomembnejših političnih spremembah prva cipa pravi s smrdljivimi pijanci pa že ne bil pa je že star in mu sploh ni več stopil tako je bila buržujka ob užitek in zaslužek

In tako dalje in tako dalje — samo da »zvem«, kako da je usoda jutrišnje slovenske kulture v rokah cipe in lumpenproletarca...

Ob takšnem spakovanju erotično in duhovno očitno nerazvitihih nosameznikov. ki se izživ-

ljajo v tem, da prepisovanje krancanja na stranišnih zidovih proglašajo za literaturo, zavračamo kot skrajni primitivizem sleherni izgovor, češ da tudi avtorji pomembnih književnih stvaritev pogosto pišejo v žargonu, kot umetniškega sredstva vanje literature je dovolj za ugotovitev, da se resnična pisateljska peresa poslužujejo žargonu kot umetniškega sredstva za oris določenih družbenih sredin, ne pa kot cilja. Na straneh Tribune pa se praviloma pojavlja besedišče breznic kot nekaj, kar je samemu sebi namen — torej cilj. Takšen cilj pa more biti samo vulgarizacija odnosov med ljudmi. V tem primeru vulgarizacija odnosov med jutrišnjimi nosilci slovenske družbenosti in kulture. Kakor je torej cilj ponižav, tako je metoda prozorna. Teorija in praksa nas opozarjata, da družbene skupnosti in nacije niso vedno napadane le z letali in topovi — mogoče jih je minirati

vincialna želja po ekstravagantnosti, česar naposled mlademu človeku ne gre zamerjati, saj je težnja po uveljavljanju prirodnih atributov vsake mlade generacije. Toda pri študentu, torej intelektualno razvitem članu družbe, je kritičnost najmanj, kar je mogoče od njega pričakovati. Nekritičnost in nekontroliranost dejanj in mnenj, ki se javlja na straneh našega študentskega glasila, pa zdaleč presega okvir ekscesov neodgovornih posameznikov, brez katerih, seveda, tudi visokošolska družba ne more biti. V zadnji številki Tribune objavljeni »Manifest kulturne revolucije« namreč nikakor ni izjemnost, marveč kvečjemu potrdilo smeri, v katero uredništvo krmari slovenski študentski list. Ne zaradi »pomembnosti«, marveč zaradi značilnosti neke, povsem določene situacije, povzemamo tekst iz Tribune, ne da bi dodajali, odvzemali ali izpreminjali eno samo besedo:

BESEDE IN DEJANJA

Na tistem so za razpravo...

Ko so te dni v odborih zvezne skupščine začeli razpravljati o osnutku zveznega proračuna za leto 1969, so nekateri, žal, zopet ugotovljali, da bodo s časom za razpravo precej na tistem. Vzrokov za to je več. Začetek razprave je padel v zadnje dni oktobra, čeprav bi se bili odbori za proračun lahko sestali že prej, če bi bili osnutki proračuna nared za to. Ob osnutku proračuna spet ni delovnih programov porabnikov, čeprav bi to bilo ne samo logično, ampak tudi neopredeljeno potrebno, ker bo sicer skupščina razpravljala o (ne)upravičenosti posameznih postavk na pamet.

Komunist — 1. XI. 1968

Čitanka brez besede o Titu

V najnovejši čitanki za sedmi razred osnovne šole (Ljudi govore) ni niti besede o tovarišu Titu! Ni treba še posebej naglašati, kako zelo se to razlikuje od naše dvajsetletne šolske tradicije. Se manj je treba pojasnjevati, kakšna sta položaj in vloga tovariša Tita v naši novejši zgodovini. Dovolj je naglasiti že samo to, da naši učenci in učitelj vsako leto (in dnevno republike in dnevno mladosti) najmanj eno uro posvetijo osebnosti in delu tovariša Tita in pri tem uporabljajo tekst iz čitank. Kaj naj pa sedaj uporabljajo učenci sedmega razreda osnovne šole?

Borba — 5. XI. 1968

Ze tako so dovolj zbegani

V komisiji za ustavno vprašanja zvezne skupščine so skoraj dve uri razpravljali o izjemno pomembnem vprašanju: ali naj poslanci delovnih skupnosti volijo posredno ali neposredno. Člani komisije so navajali številne teoretične in praktične razloge, ko so zastopali to ali ono stališče. Končno so v razpravo posegli tudi naši znani pravnik Gerskovič, Balog in Dimitrov, ki so vsi ves prerabljali s pravne stališča.

Tovariši pravniki, prosim vas, nikar nas sedaj še vi ne begajte, ko smo že dovolj zbegani, — se je v šali vmešal v to »vročo« razpravo Milentije Popović, predsednik komisije.

Politika — 3. X. 1967

Znanstveniki naj ugotovijo...

Na zadnji seji predsedstva republiškega sveta hrvatskih sindikatov so člani med drugim obravnavali tudi problematiko eksistenčnega minimuma in minimalnega osebnega dohodka. Vendar predsedstvo kljub obširni razpravi ni sprejelo nobenih dokončnih in konkretnih stališč in je sklenilo počakati na znanstveno študijo, ki naj bi odgovorila na vprašanja, kakšen je dejanski življenjski minimum kot baza za določanje politike življenjskega standarda, minimalnih osebnih dohodkov, pokojnin, štipendij, povračil za boleznine in materialnih odškodnin za čas brezposelnosti. Pri izdelavi te študije bodo sodelovale znanstvene institucije iz Hrvaške in Srbije. Ko pa bodo znani izsledki te študije, se bodo sindikati odločili za konkretne rešitve in jih nato zagovarjali v predstavniških, oblastnih in samoupravnih organih v republiki.

Delavska enotnost — 2. IX. 1968

Ogledalo

o osebnih dohodkih... Če jih presojamo po vrstah dejavnosti, potem ugotovimo, da so se poročni dohodki v državi gibali med 721 dinarji, kolikor so prejeli zaposleni v kmetijstvu, in 1043 dinarji, kolikor so znašali v raznih družbenih in državnih službah.

Pregled avgustovskega gibanja prejemkov po republikah nam kaže, da je na prvem mestu bila Slovenija, kjer so zaposleni prejeli ta mesec povprečno 1003 dinarje, a na zadnjem — Makedonija s povprečno 768 dinarji na enega zaposlenega. Politika — 1. XI. 1968

Štipendije in delo

Zavodi »Crvena zastava« v Kragujevcu dajejo 15 milijonov novih dinarjev za solanje strokovnjakov v lastnem šolskem centru in za štipendiranje v srednjih šolah in na fakultetah. Trenutno štipendirajo nad 2000 dijakov in študentov. Okoli 300 bivših štipendistov je že prišlo v tovarniške hale in konstrukcijske urade »Zastave«. Do konca leta bodo sprejeli še 170 pripravnikov.

Borba — 1. IX. 1968

Sadovi našega dela

Če primerjamo letošnji september z lanskim, je proizvodnja najbolj povečala Makedonija za 16 odstotkov, sledi BiH s povečanjem za 10%, nato Hrvatska in Slovenija, kjer je bila proizvodnja v septembru za 9% večja kot lani v istem mesecu, za 9% se je zmanjšala v Črni gori in za 2% v Srbiji. Od januarja do septembra pa so dosegli večji fizični obseg proizvodnje v primerjavi z lanskim istim časom vse republike. Najvišji indeks ima proizvodnja makedonske industrije — 116,9, sledi Slovenija z indeksom 106,1, nato Hrvatska s 105,9, BiH s 105,7, Črna gora s 103,4 ter Srbija z indeksom 102.

Gospodarski vestnik, 5. XI. 1968

BELA BARVA
ZA BELO PERILO

mica

V ZELENI VREČKI

ZA STROJNO PRANJE

Aero

(Nadaljevanje na 3. strani)

Slavje 6. slavonskega udarnega korpusa. — Predsednik republike Tito se je udeležil proslave 25-letnice ustanovitve VI. slavonskega udarnega korpusa. Ob odkritju spomenika na obronkih Bučja pri Kamenskem je govoril 20.000 bivšim borcev in drugim prebivalcem. Nato se je v Osijeku udeležil velikega zborovanja, s katerim se je končala proslava obletnice ustanovitve korpusa. Zbralo se je preko 200.000 ljudi.

Pogovori o gospodarskem sodelovanju med SFRJ in ZRN. — V pogovorih o gospodarskem sodelovanju med Jugoslavijo in Zvezo republiko Nemčijo v Kölnu so razpravljali o uspehih tega sodelovanja. Največ pozornosti so posvetili temu, kako razviti takšne oblike sodelovanja, ki bi pomagale odpraviti debelans v trgovini z ZR Nemčijo. Obe strani sta izrazili optimizem glede bodočega gospodarskega sodelovanja.

Proslava 50-letnice zmage v Trstu. — Predsednik republike Italije Saragat je na zaključni slovesnosti letošnjega praznovanja 50-letnice zmage v 1. svetovni vojni in združitve Trsta z Italijo v svojem govoru prisrčno pozdravil prijateljsko Jugoslavijo. Predstavniki slovenske narodnostne manjšine so ga pozdravili pri njegovem prihodu s transparentom.

Racija v Parizu. — Pariška policija je preiskala vse kavarne in hotele, v katerih se zbirajo in živijo jugoslovanski emigranti, zlasti pripadniki ustaške emigracije. 15 jugoslovanskih emigrantov so odpeljali na policijo, da bi preverili njihovo dovoljenje za bivanje in ugotovili, s čim se pečajo in od kod jim sredstva za življenje. Akcija je v zvezi z atentati ustašev na predstavniki SFRJ.

DOGODKI TEDNA

Parada ob obletnici Oktobra. — Na Rdečem trgu v Moskvi je bila v počastitev 51. obletnice oktobrske revolucije tradicionalna vojaška parada. Obrambni minister maršal Grečko v nasprotju z običajem ni posebej napadel ZDA; sicer pa njegovemu govoru ne pripisujejo posebnega političnega pomena. V CSSR so obletnico Oktobra proslavili kar najmanj mogoče javno in poudarjeno.

Manevri NATO v Sredozemlju. — V srednjem Sredozemlju so se pričeli petdajstodnevni manevri pomorskih in letalskih sil atlantskih držav. Na manevrih sodeluje okrog 50 ameriških, britanskih, francoskih, italijanskih in grških ladij in veliko število letal ZDA, Britanije in Italije. Manevre spremljajo iz primerne razdalje ladje sovjetskega sredozemskega ladjevja.

Poplave v Italiji. — Reka Pad je v okolici Cremona predrla nasipe in poplavlja na tisoče hektarov obdelovalne zemlje. Zanjkrat je voda tako močno narasla pred 17 leti. Tudi pritoki Pada — Sescia, Ticino in Adda — so udrli čez bregove. Pod vodo so številne hiše in cele vasi. Materialna škoda, ki so jo povzročile povodnji, znaša po pisanju lista »Giornale d'Italia« do 300 milijard lir.

Sojenje v Atenah. — V Atenah so pred vojaško sodišče postavili 15 ljudi, ki so jih obtožili, da so pripravili atentat na grškega premiera Papadopolosa. Obtožence so privedli v sodno dvorano z zvezanimi rokami, 30-letnega Panagulis, glavnega vodjo atentata, pa sta podpirala policijska oficirja. Slednji ni hotel v svojo obrambo ničesar navesti, le preložitve sojenja je zahteval.

Nova smer v EGS. — Zunanji ministri držav članic Evropske gospodarske skupnosti so sprejeli predloge, po katerih naj bi poživili trgovino Evropske gospodarske skupnosti z drugimi evropskimi državami, v številni Veliko Britanijo. Francija je doslej vedno z vetom zavračala predloge drugih držav, članic EGS, ki so se zavzemale za svobodnejšo trgovino.

Nixon novi predsednik ZDA. — Na predsedniških volitvah v ZDA je zmagal republikanski kandidat Richard Nixon. Svojega glavnega tekmeca demokratskega kandidata Humphreya je premagal z neznatno prednostjo neposrednih glasov. Njegova poglavitna naloga bo »združiti v zadnjih mesecih zelo razcepljeno Ameriko«. Utegne priti navzkriž s kongresom, v katerem ima večino demokratska stranka.

Atentat na Nixona? — Newyorška policija je aretirala tri Jemence, ki so dozdnevno pripravljali atentat na novega ameriškega predsednika Nixona. Policija je našla v stanovanju dve karabinki s strelivom, dva noža na zaklep in en orientalski nož. Vršilec dolžnosti brooklynskega tožilca Elliot Golden je izjavil, da bodo trojico obtožili, da je pripravljala uboj in nezakonito imela v posesti orožje.

Poskus državnega udara v Jordaniji. — V jordanjski prestolnici Amanu je prišlo do srditih spopadov med enotami, zvestimi kralju Huseinu in skupino oboježenih palestinskih komandosov. Nekaj deset ljudi je mrtvih ali ranjenih. Palestinska osvobodilna organizacija »Al Fatah« je obtožila voditelja skupine »Kataeb el Nasr« Dabbana, da je namenoma povzročil krizo, ki bi pripeljala do likvidacije komandosov.

Preiskava proti Sukarnu. — Indonezijska vojska pripravlja obtožnico zoper bivšega predsednika Sukarna, ki ga obtožujejo, da je bil zapleten v izjalovljeni poskus državnega udara leta 1955. Posebna komisija naj bi preverila, kaj je počel v dnevih pred poskusom državnega udara. S tem so odvzeli Sukarno imuniteto v preiskavi, iz katere je bil doslej nekako izvzet.

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

Seja posvečena narodni obrambi!

Konec oktobra so se v Sevnici sestali člani občinskega odbora ZZB, predsednik občinske skupščine, sekretar občinske

konference ZKS ter predsedniki in tajniki združenj.

Zaradi napadalnosti obeh vojaških zvez — Atlantskega in

Varšavskega pakta — moramo biti pripravljeni tudi na obrambo naše dežele. Naša ustava nalaga vsakemu občanu skrb za njeno obrambo. Zato je treba čimprej začeti z načrtno obrambo vzgojo našega prebivalstva, zavest o nalogah posameznikov mora priti do vsakogar. Pri tem ima ZZB posebno vlogo.

Na tovariški, human in nevsljiv način bomo morali vzgojiti mladino v duhu socialističnega patriotizma, da bo znala v primeru, če bo potrebno, braniti sebe in svojo domovino. Najbolj uspešen način prenašanja tradicij naše osvobodilne vojne in revolucije na mladino so partizanski pohodi, kjer borci pripovedujejo svoja doživljanja. Prav borci bi morali imeti več stikov z mladino, če jo hočemo ubraniti pred zgrešenimi nazori in tujo, predvsem zahodno miselnostjo.

Prav tako bi morali skrbeti za splošno sodelovanje pri vzgoji in izpopolnjevanju vseljidske obrambe. Če bi bilo naše delo primerno, se ne bi bilo treba posluževati zakonitih ukrepov. V Brežicah in Krškem so centri za vseljidsko obrambo vzgojo že pričeli delati, v Sevnici bo začel tak center delati v bližnji prihodnosti.

Plenum je soglasno potrdil načrt strokovnega izobraževanja rezervnega oficirskega in podoficirskega kadra, ki ga je izdelala komisija za ROP pri občinskem odboru.

Zaradi potrebe po čim hitrejšem uresničevanju zamisli o splošni obrambi so sklenili opraviti vse letne skupščine združenj rezervnih oficirjev in podoficirjev novembra letos, druge skupščine pa naj bi končali v decembru.

KAREL ZORKO

Število članov zopet narašča

Občinska organizacija Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918/1919 na Jesenicah je v zadnjih letih izgubila precejšnje število svojih članov, sprito visoke življenjske dobe ljudi, ki so se pred 50 leti borili za našo severno mejo. Sedaj šteje organizacija le še 104 člane od 400 in še več izpred 50 let. Od teh jih je 48 v Jesenicah in okolici, 50 iz Zgornje Savske doline in 6 iz radovljanske občine.

Zadnje čase pa število članov narašča, ker se prijavljajo vedno novi iz radovljanske občine ki do sedaj niso vedeli, da obstaja taka organizacija, ali pa niso smatrali za potrebno, da se vključijo vanjo. Občinski odbor SZDL v Radovljici je pred časom objavil poziv vsem prostovoljcem izpred petdeset let, da se prijavijo na sedežu SZDL v Radovljici. Tako se sedaj ugotavlja, da je veliko število prostovoljcev iz radovljanske občine, ki so šele na omenjeni poziv zvedeli, da je na Jesenicah organizacija prostov. borcev za severno mejo 1918/1919, ki povezuje člane iz jeseniške in radovljanske občine.

Na zadnji seji odbora so ugotavljali, da je bilo zelo uspešno predavanje, ki je bilo pripravljeno za višje razrede osnovnih šol na Jesenicah, o bojih za našo severno mejo pred 50 leti. Otroci in učitelji ter tudi nekateri bližnji prostovoljci so napolnili dvorano pri Jelenu in doktor Ude iz Ljubljane je pri tem imel hvaležne poslušalce. Sklenili so, da bodo podobna predavanja organizirali tudi v Radovljici ter v nekaterih krajih Zgornje Savske doline.

sš

Zahvala

Organizatorjem in udeležencem spominke svečanosti za padlim narodnim herojem — našo drago hčerko in sestro Danilo Kumar — izrekamo iskreno zahvalo.

Organiziran obisk dne 26. oktobra na kraj, kjer je 18. marca 1944. leta padla partizanka Andreja, je bil skromen, a iskren spomin na neustrašno borko, ki je dala svoje mlado življenje za svobodo. Ob tej priložnosti smo se spominjali tudi drugih Andrejinih soborcev. Vsi ti spomini bodo v naših srcih neizmerno žalost in hkrati zavest, da ne smemo niti za trenutek pozabiti žrtv za našo svobodo.

Družina Kumar

Posnetek s komemoracije 1. novembra v Solkanu. Poleg precejšnjega števila prebivalcev se je udeležila tudi desetina granicarjev, ki so bili častna straža pri spomeniku padlim borcem in na pokopališču pri skupni grobnici

Tolminci padlim borcem

Za dan mrtvih so se Tolminci zbrali na Titovem trgu in od tam odšli v sprejeto k spomeniku padlim borcem, kjer je bila spominška svečanost. Na čelu sprejeto so nosili tri prapore in več vencov, v sprejeto pa so mnogi nosili šopke.

Spominška svečanost se je začela s pesmijo o komandantu Stanetu, sledil ji je govor sekretarja občinske konference ZK. Nato so nastopili gimnazijci

z recitacijami, četa vojakov pa je izstrelila tri častne salve.

Se ves dan so posamezniki in skupine obiskovale poleg grobov svojcev tudi partizanske grobove. S cvetjem in svečami so okrasili skupni grob padlih, spomenik dvema padlima partizanima v Brunovem drevoredu ter spomenik padlim v I. svetovni vojni.

A. P. — Ogarev

Počastitev spomina umrlih za svobodo

Ob dnevu mrtvih, 1. novembra so predstavniki republiškega odbora ZZB NOV Slovenije položili vence v Ljubljani ob žalnih komemoracijah na grobnico herojev, v Gramozni jami, pred spomenikom na Urhu in na Zalah. Prav tako so predstavniki RO ZZB NOV Slovenije odnesli vence v Begunje, na Rab, v Gradec, Gornars in Visco ter jih položili na množične grobove žrtv fašizma.

Pojasnilo

V vašem listu v številki 42 sem brebral članek »Iz Brkinov na Dolenjsko«, kjer piše tudi o Stanku Grahorju, mitraljezu iz Ilirske Bistrice. Dejansko pa je bil doma iz Dolnje Bitnje. Sem namreč njegov oče.

Josip Grahor

KINO SPORED

- KINO TRIGLAV, Ljubljana 13. in 14. novembra 1968 — »Druga resnica«, franc. barvni film; 14. in 15. nov. — »Bonnie in Clyde«, amer. barvna kriminalna drama; 17. in 18. nov. — »Zlomljena krila«, angl. barvni vojni cinemascope film.
- KINO VEČICE Od 15. do 17. novembra — »Pokol v črnem gozdu«, italijan. barvni spektakel.
- KINO ZALOG samo 14. nov. 1968 — »Druga resnica«, franc. barvni film; 16. in 17. nov. — »Pesem prerije«, nemški barvni cin western.
- KINO ZADOBROVA 16. in 17. nov. 1968 — »Močnejše od slave«, ameriška barvna vv komedija.

Straniščna literatura naj ostane v stranišču

NA ZASEDANJU SKUPŠČINE SRS 28. OKTOBRA LETOS SE JE NA SKUPNI SEJI REPUBLIŠKEGA, GOSPODARSKEGA IN ORGANIZACIJSKO-POLITIČNEGA ZBORA, MED RAZPRAVO O PERECIH PROBLEMNIH NA PODROČJU SKUPNE PORABE, OGLASIL TUDI POSLANEC CENE MATIČIČ, KI JE DEJAL:

OB TABORNEM OGNJU

Pred seboj imam dvojno številko »Problemov«, revijo za kulturna in družbena vprašanja, ki prinaša poleg moderne zvrsti domače in tuje literature tudi pomembna filozofska, sociološka in ekonomska razmišljanja. To številko je uredništvo »Problemov« odstopilo skupini mladeničev, imenovanih reisti, za tiskanje njihovega Kataloga, ki je letos prvič zagledal beli svet.

Sklad za pospeševanje kulturnih dejavnosti financira omejeno revijo z letno dotacijo 28.000.000 starih dinarjev, kar pomeni, da odpade na ta Katalog 4.660.000 starih dinarjev. Katalog je izšel v 3000 primerkih, v knjigarnah pa ga je moč kupiti za 200 starih dinarjev. Če naredimo kratek računski povzetek, pridemo do ugotovitve, da stane en izvod Kataloga dobrih 1800 starih dinarjev, da pa pridá družba k slehernemu teh Katalogov, ki so v prodaji, 1550 starih dinarjev. Do tod je pravzaprav vse v najlepšem redu, kajti naša dolžnost je, da po svojih močeh in sposobnostih podpiramo in pospešujemo razvoj literature in publicistike. Toda to, kar beremo v Katalogu, po

vsej verjetnosti tega imena ne zasluži, pa če smo še tako strpni.

Ob razpravi o položaju Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojske Slovenije sem v tej poslanski zbornici ostro grajal tisto poezijo, ki na neodgovoren način blati in skuša z najbolj prostaškimi izrazi razvednotiti revolucionarne pridobitve borcev in s tem tudi celotno organizacijo ZZB NOV Slovenije. Vse, kar je zapisano v tem Katalogu, ni naprejeno samo proti določenim skupinam naše družbe, pač pa proti družbi kot celoti, proti vsem, ki se imenujemo ljudje, proti vsemu sistemu, kar je v nas humanega, se pravi lepega, človeškega, plemenitega... Potemtakem je človek na svetu le zato, da se preživlja in razmnožuje, potemtakem je brezpredmetna sleherni človekova borba in nesmiselno sleherni njegovo delovanje, nehanje in mišljenje, kajti človek je le kup mesa in — oprostite izrazu — kup dreka, kot je zapisano v tem Katalogu. Filozofija, ki nam jo te pesmi ponujajo, se vrti v krogu najbolj prostaških izrazov, ki jih v milejši obliki lahko prediramo po stranišnih stenah. Taka filozofija nam zastuplja našo doraščajočo mladino, ki jemlje smisel življenja, onemogoča vse izobraževalne in vzgojne napore naših učiteljev, profesorjev in vzgojiteljev. To je poizkus, razglasiti popoln antihumanizem kot človekovo bistvo, to je skrajna manifestacija zastrupljanja, zanižanje vseh etičnih, estetičnih in tudi socialističnih norm! To je popolna negacija vseh tistih plemenitih misli, čustev in besed, ki so nam jih zapisali in zapustili naši najvidnejši ljudje, Prešeren, Cankar in Zupančič, in nas s tem postavili v vrsto kulturnih narodov sveta. Ko so pred dobrih 40 leti pričeli nekaj podobnega, se je dvignila in protestirala najnaprednejša avantgarda naprednega sveta z marksisti na čelu.

Kot poprečen potrošnik slovenske literature in kot poslanec tega visokega doma odklanjam ponovni poizkus popolnega za-

nikanja vseh načel! V imenu svojih volivcev, ki visoko v hribih s pol milijona starih dinarjev in z dokajšnjo mero lastne iniciative zgradijo 1 km in pol ceste samo zato, da bi se lahko njihovi otroci s kombijem vozili v šolo, pa zahtevam, da lake in podobne primere financiranja z družbenimi sredstvi onemogočimo in preprečimo! Straniščna literatura pa naj ostane v stranišču.

Podpišemo vsako besedo

Ko smo brali v Delu 30. oktobra o razpravi tovariša Ceneta Matičiča v skupščini SRS, smo začutili, da nam govori iz srca. Podpišemo vsako besedo, ki jo je izrekel proti poskusom vnasanja nihilizma, proti pisarjem, ki po naši presoji zastrupljajo in razkrajajo lastni miselnost mladega človeka. To pisanje srečujemo v reviji Problemi, v študentski Tribuni pa sta se 28. oktobra z njim predstavila »pesnik« Ivo Svetina ml. in ilustrator Junoš Miklavc ml., oba iz skupine 442.

Tokrat sta si dva mladeniča izbrala za predmet obravnave našo NOB v svoji Slovenski apokalipsi. Če avtor hoče ali ne — njegov pamflet je političen. Kolikor mi, neuki iz »behave množice« po Ivo Svetini ml. v sestavku »Ročni praznik« v isti številki Tribune) lahko presodimo, njegov izdelek ni nikakršna bogatitev slovenske literature. Vsebinska je VELIKI NIC — zanižanje vsega, za kar so si generacije slovenskih ljudi prizadevale, se borile in tudi umirale. Vemo pa, da imamo tudi danes povsem drugačne mlade ljudi, take, ki so iskreno pripravljeni nadaljevati začeto pot ter se nadalje boriti za CLO VEKA in zanj vredno življenje.

Protestiramo proti takim ekscesom!

CITA BOLE, OLGA DRUŽINA, MICKA FAJDIČA-MIHAILOVIĆ, STANA GRK-LENA, MAJDA ILIJAS, SONJA KMET, MILENA LENARDIĆ, SLAVA STANOVNIK, OLGA VIRENS

(Nadaljevanje s 1. strani)

Podpisani ne zanikamo, da bi bilo takšno paranoično pisanje zlahka zavrniti z lahkotnostjo slehernega treznega mislečega človeka, ki se ob takšnem »manifestu« nujno mora vprašati predvsem dvojno, kar kot že skoraj infantilna abotnost štrli iz takšnega paberkanja o družbi in revoluciji: predvsem, kdo naj v tako napovedani družbi, ki jo bodo vodili lumpenproletarci, in postopaki, dela, ker zgolj z gromovniškimi manifesti se ne da ne hraniti ne stanovati pa tudi z avtomobili voziti ne, a za lumpenproletariat je zgodovinsko neovrgljivo dokazano, da je delu naklonjen natanko toliko, kot postopaki — drugi pa nastane vprašanje o resnosti diktature, ki ji »manifest« napoveduje vojno in poraz. Po logiki samega »manifesta«, je namreč taista diktatura finanšer lista, v katerem je izšel, če seveda namenoma ne obidem dejstva, da ta naša konkretna, torej »buržuj-proletarska« družba gnotno omogoča tiskanje in izhajanje »Tribune«.

DEMOKRACIJA - DA, RAZKROJ - NE!

katere je bila v izgradnji edina značilnost delomrznost, nedružbenost in neproduktivnost.

Naj bo »manifest« shizofrenično igranje s sociološkimi in filozofskimi termini, ali na akcijo pripravljena oslaboumljenost, »manifesta« citati in razumeti drugače ni mogoče, kot je napisan. To tem prej, ker je zapisan v glasilu slovenskih intelektualcev. Napisan pa je kot program — kot napotilo za akcijo.

Družbo komaj v samoupravne odnose vstopajočega delavca in intelektualca naj v imenu »kulturne revolucije« ne zrušijo nihče drug kakor deklariranci in jurišni odredi lumpenproletariata — a po prevzemu oblasti naj lumpenproletarci — in to v imenu revolucije! — FIZIČNO in DUHOVNO uničijo vse ustvarjalne sile odstranjene družbe. In da bo idejna zmeda še večja,

psihiatrično in znanstveno dokaj vprašljiv ali vsaj ne povsem raziskan. Razen tega smo prepričani, da so stvari mnogo manj komplicirane, posebno še, ker nas osebnost Dimitrija Rupla resnično ne zanima, zanima nas pa kot ODGOVORNI UREDNIK »Tribune«, v kateri ni bil morda objavljen samo »Manifest kulturne revolucije«, marveč tudi SLOVENSKA APOKALIPSE, kateri so uredniki »Tribune« pripisali tolikšno težo in tolikšen pomen, da so ji odmerili kar celo stran.

Medtem ko »Manifest« grozi s fizičnim uničenjem vsemu ustvarjalnemu v današnji družbi, pa se Ivo Svetina, kot pisec SLOVENSKE APOKALIPSE, loti med vojno in revolucijo izkvarjene generacije na način, katerega je skoraj gotovo mogoče označiti kot edinstven precedens v zgodovini kateregakoli naroda in katerekoli družbe. Ne

hoče biti bodoči slovenski izobražen izkoreninjenelec, nekdo, ki ne bo nič in nihče, ker ne bo pripadal ničemu, ker bo brez naroda? Ker naroda brez zgodovine ni. A narod, ki pljuje na lastno zgodovino, se iz človeške skupnosti in zavesti izobčuje sam.

Ko protestiramo proti takšnemu blatenju narodnoosvobodilnega boja izkvarjene slovenske generacije v drugi svetovni vojni, vsekakor s tem ne apeliramo na uniformiranost nazorov in stališč slovenskih študentov, pač pa pričakujemo od njih samo tisto, kar naj bo slehernemu izobražencu dano samo po sebi: da se namreč ne odreka logiki objektivnih dejstev in samospoštevovanju. Ne protestiramo torej, ker bi morda hoteli stisniti življenje v kalupe dogem in v šablone administrativno dušenega življenja. Nasprotno. Demokratično družbo pojmujemo kot možnost in tudi prirodno nujnost različnih stališč, demokratičnost kot dialog duhovno in etično nerazvitih osebnosti in ne morda kot pogrom večine nad manjšino ali obratno, moč argumenta in edini tabu demokratične in socialistične družbe, katere institucije naj bi moč argumenta kontinuirale in ščitile kot najmočnejši vir napredovanja. Toda kaj ima opraviti z argumenti pisanje Iva Svetine, ki v svoji SLOVENSKI APOKALIPSI med drugim piše tudi tole:

SONCE NAS JE V LUKNJE
PREPODILO
KMALU SMO S PARTIZANKO
ZANOSILI
TURJAKU SMO GRASČAKA
ZAKURILI
IN BLIZNJI BATALJON —
UTOPILI

A bilo bi napak misliti, da so takšni nesmisli brez smotra in brez cilja in brez namena. Pisci je, kot kaže, brezvezno nizevanje nesmislov in grobosti in namigovanj potrebno, da bi z ničevostjo takšnega pisanja dosegel povsem določen učinek — **razvrednotenim pisanjem razvednotil tudi sam objekt pisanja.** To pa je generacija v narodnoosvobodilnem boju in z njo narodnoosvobodilni boj sam. Nenadoma pa, kakor da mu je hipoma žal, da v svojem besu ni bil dovolj konkreten. Zboji se, da bi morda kdo le ne razumel, koga blati. Zato poime-nuje stvari in pojme, kot jih čuti, čeprav z besediščem, katerega si izposodi pri Göbelsovem propagandnem aparatu — slovenski borci proti fašizmu so zanj TOLOVAJI. Ker takole pravi:

TOLOVAJI SO PETINDVAJSET
LETNICO PRAZNOVALI
V ŽUPNIŠČU SO RAZJAHALI
S POLNIMI ŽEPI IN HLACAMI
SO SI ODLIKOVANJA
PODELJEVALI

Citiranega komentirali ne bomo, ker ta paranoični zmakez komentarja ni vreden.

Mi vemo samo to, kar zana-vava logika še tako preproste-ga sklepanja, da namreč nekaj desetnih divizij v tedanjem času najmočnejših evropskih armad skoraj gotovo niso vezali na svoja orožja ljudje s polnimi hlacami. Dopusčamo tudi možnost, da so bili med najhrab-rejšimi tudi manj pogumni in celo bojazljivi, ker tega našega boja niso bili umišljeni, marveč živi, kot narod na smrt obojeni posamezniki, usodno združeni v borečo se skupnost. Zavračamo torej kakršnokoli idealiziranje časa in protagonistov revolucije, ker takšnemu početju ne vidimo ne smisla in ne vrednosti. Prav v človečnosti tega boja je bila njegova moralna moč in bo zgodovinska vrednota.

Tudi kar se tiče polnih žepov, ni naše stališče prav nič idealistično: vemo, da socialno vprašanje mnogih bivših borcev še danes ni človeško zadovoljivo rešeno, da pa so posamezniki, katerih žepi utegnajo biti precej polnejši, kot si to s svojim delom zaslužijo. Toda zaradi takih nim-nihče pravice pljuvati na vso generacijo, katere boj je Slovencev branil iztrebljanja in jih kot narod postavil v zgodovino.

Mar naj vsaka naša nova generacija uveljavlja svoje sicer prirodne pravice do mesta v družbi s poskusi človeške in zgodovinske degradacije prejš-njih generacij? Ni to predvsem siromašenje samih nastopajočih generacij, ki bi tako vedno znova morale vstopati v življenje brez dediščine? Je kontinuiteta revolucije v totalnem zanikanju razvoja in revolucionarnega napredovanja iz generacije v generacijo? Naj vsaka nova generacija hkrati z balastom, ki se je po nju družbenih profištovlj nabral v prejšnji,

odvrže na smetišče tudi vrednote, ki ji po zakonitosti revolucije in izmenjave generacij pripadajo?

Zamenjati dialektično analizo družbenih situacij s pamfletiranjem, ostrino političnega in idejnega boja s pogromaško napadalnostjo, more biti zgolj odraz težnje po samo personalnih, ne pa tudi želje po dejanskih izpremembah v naši družbi.

Ko protestiramo proti pojavom, ki jim je kako drugače, kakor duhovno huliganstvo skoraj nemogoče reči, pa hkrati odločno nasprotujemo kakršnimkoli administrativnim ukrepom zoper pisce, kakršnim velja naš protest. Smatramo namreč — in to vsekakor ni naše stališče od včera — da v resnično demokratični družbi ne more biti mesta za nasilno zatiranje manjšine. Takšno naše stališče vsekakor ne temelji na sentimentalnem humanizmu, kot temu pravijo nekateri naši sodobni »misleci in ideologi«, marveč na povsem nedvoumnm mnenju, da so administrativni ukrepi proti različnim stališčem, tudi proti tistim, ki si zaslužijo narekovaj, nedopustni in škodljivi, ker prizadevajo same temelje demokratične družbe.

Ko protestiramo proti nihilizmu in razbijanju, s tem hkrati izražamo upanje in prepričanje, da je med slovenskimi študenti neprimerno več takšnih, ki bodo mogli in hoteli iz »Tribune« narediti dejansko glasilo ne le svojih ožjih, zgolj študentovskih problemov, marveč zrcalo, v katerem si bo mogla slovenska družba ogledati svoj, ne vedno lepi obraz.

Če je to razumljeno kot poziv na ostrino in boju proti deformacijam v naši družbi, potem med podpisniki tega protesta in študenti ne more biti nespo-rizuma.

Da bi v načelnih stališčih že vnaprej odvrnili tudi kakršnokoli možnost, čeprav še tako neznanega nesporazuma, naj zapišemo jasno in razločno: ne protestiramo zaradi duhovnega huliganstva na straneh »Tribune«, ker bi morda jemali v zaščito kateregakoli posameznika,

ki je izkrivil in pohabil revolucionarno misel in prakso, ali svoje zasluge v boju celo zlorabil in tak ali drugačen način. Protestiramo torej tudi proti temu, da bi pripadnost katerikoli generaciji mogla kogarkoli opravičevati za dejanja, ki so v nasprotju z etiko, ki jo je prinesel v slovensko družbo štiri-letni boj.

Na družbene situacije namreč tudi podpisani nikakor ne gledamo idealistično. Nismo in najbrž tudi nikoli ne bomo družba brez protislovij, ker takšnih družb ni, razen utopičnih. Protislovij pa se je mogoče lotevati le z neizprosno doslednostjo znanstvene misli in ne nazadnje z močjo etike. Prav na tem torišču pa imajo pomembno mesto tudi študentje, če naj ohranijo in vedno znova potrdijo družbeni status, kakršnega jim podeljuje narava družbe same. Zato je po mnenju mnenju absurdno, da bi umazana pamfleta nadomestila načelnost ter miselno ostrino in kvanta umetniško besedo. Ta pa seveda še zdaleč ne pomeni, da kdorkoli od podpisanih misli ali celo želi, naj bi bila kulturna ustvarjalnost novih generacij podobna ali celo enaka delom odhajajočih rodov, saj bi to pomenilo stagnacijo slehernega napredka in torej tudi stagnacijo kulture same. Toda v vse pogostejših izpadih nekontroliranega ali pa načrtnega pamfletiranja na straneh »Tribune« ne gre ne za iskanje novih poti v družbeni izgradnji, ne za kakršnokoli iskanje novih ustvarjalnih metod in vrednot. Stopnjujoči se izpadi, kakršni je npr. Manifest kulturne revolucije in Slovenska apokalipsa še posebej, morejo imeti in imajo en sam cilj in namen — preizkušati, koliko naša družba sploh še prenesi!

Zato proti vsem takšnim izpadom in poskusom najodločnejše protestiramo:

DEMOKRACIJA — DA,
RAZKROJ — NE!

IVAN RIBIČ
MATEJ BOR
TONE SVETINA
FRANCE BEVK
STOJAN BATIČ
VLADIMIR LAKOVIČ
CIRIL KOSMAČ
BOŽIDAR JAKAC
JOSIP VIDMAR
MITJA MEJAK
FRANCE ŠTIGLIC
KAREL GRABELJSEK

● Generalni podpolkovnik RUDOLF HRIBERNIK-SVARUN, sekretar za narodno obrambo SR Slovenije:

Odločno obsojam dejavnost skupine, ki je s Slovensko apokalipso dosegla višek klepetniške gonje proti naši revoluciji. Tako njeno početje poleg drugega močno spodkopava naše napore za vseljensko obrambo v primeru, če bi bila vojna. Blati namreč naš vzor in vir naših izkušenj, našo osvobodilno vojno in njene udeležence. Tako pisanje lahko zagovorniki nekakšne svoje »pravice« do nasilnih posegov v notranje življenje drugih socialističnih držav v imenu obrambe socializma izkoristijo tudi kot opravičilo za svoja dejanja.

Menim, da so potrebni odločni ukrepi vseh nas, posebno pa udeležencev revolucije, da take izgrede v prihodnje že vnaprej onemogočimo.

Apokalipsa se od razvpitih belogardističnih črnih bukev vsebinsko razlikuje samo po tem, da v teh ni bilo spolzkih besed. Drugače pa so nam tudi belogardisti podtikali, kako smo med vojno kradli, ropali, morili in požigali ter nas imenovali tolovaje. Zalostno je to, da so se zdaj med drugimi takega pisanja lotili tudi otroci nekaterih udeležencev naše revolucije, ki jim je prav ta dala vse, da lahko dobro živijo. Prepričan sem, da ogromna

večina delavske in kmečke mladine, ki si mora s trdim vsakdanjim delom služiti svoj kruh, misli drugače kot ta skupina vsega prestilih posameznikov, in cenijo napore in žrtve prednikov, ki so za ceno ogromnih žrtv in hudega trpljenja ohranili naš narod.

Prepričan sem tudi, da početje skupine okoli Apokalipse in drugih podobnih spisov škoduje naporom vseh naših ljudi, ki se bojujejo za uveljavljanje demokratičnega in humanega socializma.

Mislím, da ne izražam samo svojega prepričanja, ampak tudi mišljenje drugih delavcev našega sekretariata.

Vsekakor udobna zamisel kulturne revolucije, ki naj jo do končne zmage povedejo tekoči računi njenega nasprotnika.

Vendar pa smo mnenja, da »manifesta« le ne gre odpravljati z levo roko. Ker če imamo pri »umetniški« prozi Tribune opraviti z importirano, le našim postavam prirojeno modo, pa gre pri tem drugem primeru že za program. In naj bo takšen program zapisan v narekovajih ali brez njih, prezreti ga ne gre. Ze zato ne, ker je bil objavljen na straneh glasila slovenskih visokoolcev, ne pa morda špirografa in zasebno zabavo te ali one klike.

Usodnost časa, v katerem živimo kot posamezniki, kot družba in kot narod, nas sili, da opozorimo ne le na vsebino terminov »manifesta«, marveč tudi na zgodovinske paralele, ki jih povzroča pisec (ali pisci) tega teksta:

Predvsem je izven vsakega dvoma, da smo buržuj-proletariat mi, se pravi občani te naše konkretne, današnje družbe. Ali vsaj vsi tisti, ki v tej družbi karkoli ustvarjajo, proizvajajo. Preprosteje povedano, »buržuj-proletariat« je po mnenju pisca »manifesta« naš današnji delavski razred in pa seveda delovna inteligenca, kakršna pač je in kolikor jo je prisotne v našem nacionalnem in družbenem prostoru.

Vsekakor osupljiva ocena neke družbene situacije. Dvakrat osupljiva, ker je bila publicirana na straneh študentskega glasila, za katero je znano, da so njegovi uredniki člani Zveze komunistov. Tem pa naj bi bilo jasno vsaj to, kar menda najbolj zanikrnu malomeščanu ni učena skrivnost, da namreč vsi napor delavskih množic katerekoli družbene strukture nujno imajo predvsem socialni cilj, torej revolucijo, ki naj ne samo zmaga in formalno podruži proizvodna sredstva, marveč vzpostavi družbeno in politično situacijo, v kateri bo neposredni proizvajalec ne le nominalni lastnik podružbenih proizvodnih sredstev, marveč tudi njihov konkretni upravljavec, ker bi sicer revolucija zastala na spodnji stopnici socialnega premika, se pravi na stopnici državnega kapitalizma. In pri nas se trudimo cilje takšne, torej kontinuirane revolucije doseči z vzpostavljanjem na samoupravi temelječe družbe. A zdaj že ob prvih, ne ravno lahkih korakih po tej poti, zvezo iz inkriminiranega »manifesta«, da k takšnim družbenim ciljem šele pehajoči se človek že ni več nič drugega, kakor malomeščan in buržuj-proletarec, nad katerega je treba — in to v imenu kontinuirane revolucije — naščuvati lumpenproletariat in deklarirane elemente, skratka tiste, za

naj izvrši genocid nad ustvarjalnimi silami povsem konkretne, iz revolucije izšle družbe, prav lumpenproletariat in to — v znamenju SRPA IN KLADI-VA. Torej v znamenju revolucionarnega delavca, kmeta in inteligenta, kateremu je vedno in povsod prav lumpenproletariat s svojimi renegatsvom zadajal najhujše udarce v hrbet.

Toda prepričani smo, da ne gre za nepoznavanje zgodovine. Ne. Za ustvarjanje idejne zmede gre. Za totalno razvrednotevanje ne le osebnosti in stvari, marveč tudi pojmov, učenja, enia sega človekovega izkustva in misli. Takšna idejna zmeda pa ne more biti slučaj, marveč kvečjemu namen in cilj. K o m u in čemu pa more takšna zmeda koristiti, to je vprašanje! Tu stojimo podpisniki tega protesta pred zaprtimi vrati dejstva, da »Tribuno« ne finansira morda zapletniško inozemstvo, marveč jo vzdržuje družbeni denar in to iz namenskih skladov. Mi se v tem protestu omejujemo samo na ugotovitev, da takšne programe, kot jih ozpajna v Tribuni objavljene »Manifest kulturne revolucije«, evropska, komaj minula zgodovina že pozna. Razlika med zgodovinskimi paralelami in med »te-zami« Manifesta je samo v nečem — da so bili programi FIZIČNEGA in DUHOVNEGA UNIČENJA v evropski polpreteklosti že izvajani, a javno si jih niti Hitlerjeva kamarija ni predrznila oznaniti. Iz te ere je tudi še sveže zgodovinsko dejstvo, da je prav nemški LUMPENPROLETARIAT opravljal dolžnosti krvnika nad nemškim delavskim razredom in naprednim razumnštvom in to malone res do popolnega iztrebljenja.

Iz »Tribune« same nam je razvidno, da je to kljub vsemu po vseh pravilih »buržoazno-proletarske« družbe urejaval list in da torej brez vednosti in soglasja uredniškega odbora ne more vanj kdorkoli odlagati takšne in podobne izdelke whisky in LSD-literature. ODGOVORNI urednik »Tribune« je Dimitrij Rupel. Torej isti, že dokaj časa v delu revialnega in dnevnega tiska neoddahljivo prisotni človek, ki se nam sicer predstavlja kot avtoritativen član Zveze komunistov. Kako naj si razlagamo to nepojmljivo politično dvoosebnost, da je zanj delovni človek, te naše konkretne današnje družbe etatizma osvobajajoči se samoupravljavec — kadar govori kot član ZK, da pa je taisti človek samo še zavrnjen malomeščan, katerega je nujno treba FIZIČNO in DUHOVNO uničiti — kadar agira Dimitrij Rupel kot ODGOVORNI urednik Tribune.

Naj Dimitrij Rupel ne pričakuje, da mu bomo priznali nenavaden privilegij dvojne osebnosti, ker je ta fenomen še

poznamo namreč ne tako zavrnjenega posameznika, ne tako degradirane družbe, da bi pljuvala na spomin in grobove rodü, ki je malone izkruval, ker se je golorok uprl smrtni obsodbi, izrečni njegovemu narodu. Ivo Svetina je to storil.

Za Ivo Svetina, kot pisca SLOVENSKE APOKALIPSE, borci slovenskega narodnoosvobodilnega boja namreč niso nič drugega, kakor razčlovečena tolpa, ki sicer vzpostavlja brigade, a to ne za boj proti zavojalcu, marveč za rop in požig in prostaška prirejanje orgij. Ker takole piše:

HEJ BRIGADE HITITE
SMRTI VSE POKOSITE
ZENSKO MI ULOVITE
POTEM NAJU SAMA PUSTITE
F.S.
SVOBODA NARODU

Morda je res, da bi si ob takšnemu pisanju mogli dovoliti trenutek pomilovalnega nasme-ha, češ, kako si »pesniki« in uredniki Tribune predstavljajo vojno in revolucijo in boj za življenje in smrt. Vendar nam takšnega nasmeha ne dovoljuje še živa zgodovina naroda, kateremu pripadamo in katerega trpinčenju smo bili žive priče, ne misel na prihodnost, ne pieteta do ljudi dežele, ki je je še pol v črtni in končno tudi ne misel, da takšne »ocene« slovenskega odpora nismo prebrali v arhivu belogardistične propagande ali v glasilu kakšnega zakotnega lista esesovskih veteranov, marveč v glasilu slovenskih študentov.

Zato in samo zato, ker podpisani ne žele obveljati pred slovensko javnostjo za nekakšne »lovce na čarovnice«, ki nena-ru v svojem »konservativizmu« ne razumejo in torej krivično ocenjujejo dela mladih, obeta-jočih avtorjev, naj navedemo še nekaj odlomkov iz SLOVENSKE APOKALIPSE Iva Svetina, ko zliiva gnojnico na komaj porasle grobove tisočev slovenskih mladih ljudi, ki jim revolucija ni bila samo fraza in spakovanje, marveč življenja in smrti vredno dejanje. Takole piše Ivo Svetina:

PO SLOVENIJI SMO HODILI
DELAVCE SMO VZLJUBILI
KUZNE ŽENE SMO JIM STORILI
POSTELJE SMO JIM IZLAKOTNILI

Takšna je torej »podoba« borcev osvobodilnega boja, kakor jo vidi Ivo Svetina. Skratka ena sama, od kdove kakšnega besa slinasta negacija zgodovine lastnega naroda, pljuvanje na generacijo, ki je izpolnila v svojem času svoj dolg in bila zato zdesetkana in iztrpinčena do zverinskosti.

Ostane nam samo še, da vprašamo tiste slovenske študente, ki niso ne pisci, ne uredniki »Tribune«, torej večino slovenskih študentov — ali res

VID VREMEC:

»Kobariška republika«

Bile so tudi razne težave, posebno s hrano. S tovarišem Jožkom sva šla v Platišče v Benetijo. Tam sva stopila v stik z garibaldinci. Z njihovo pomočjo sva nabavila proti plačilu večjo količino hrane, s katero smo oskrbovali našo vojsko in delno tudi prebivalstvo.

Za prehod v Cedad, Tolmin ali pa izven ozemelskega obsega naše republike so partizani izdajali ljudem propustnice, če so hodili nabavljati živila. Mnogo domačinov je spalo po senikih in na prostem zaradi strahu pred bombardiranjem, ker so nemška letala priletela iz smeri Cedača in obletala naše ozemlje.

Za rušenje smo potrebovali veliko razstreliva, ki smo ga dobivali iz raznih krajev, iz smodnišnice Sprence in iz rova Magozd. Andrej Kavčič-Kovač iz Zatočmina je priskrbel cel kamion eksploziva. Bil je izredno dober organizator.¹⁰

Ljudska oblast je prizadevno skrbela za revne prebivalce, povratnike iz zaporov in internacij, pogorelece in žrtve fašističnega terorja.

Po dolgih letih potujevanja so uvedli pouk v slovenskem jeziku, kar so šoloobvezni otroci in drugi prebivalci sprejeli z nepopisnim zadovoljstvom.

Dr. Joža Vilfan je več dni križaril po Kobariškem: razlagal je pomen in vlogo NOO ter nasploh pridobitve obojenega boja. Povsod, kjerkoli je nastopil s svojo vzravnano postavbo in samozvestno besedo, so ga ljudje navdušeno pozdravljali. Na tamkajšnjem območju so izvolili 23 NOO. Volilni postopek je bil poenostavljen in demokratičen: volilci so predložene kandidate volili javno z dviganjem rok, predvsem take ljudi, ki so uživali splošno zaupanje. Za predsednika kobariškega NOO so izvolili Janka Perinčiča, medtem ko je dotedanji predsednik Maks Miklavčič prevzel drugo dolžnost.

Na Idriškem so izvolili Ivana Kurinčiča, na Livku Janeza Dreščka in po drugih krajih zaslužne ljudi za stvar osvobodilnega gibanja.¹¹

Proti koncu oktobra so Nemci vsak dan napadali partizanske enote, bombardirali posamezne kraje in zlasti Svino, kjer so imeli partizani skladišča razne opreme in šta vojske. Vsa znamenja so kazala na pripravo splošnega napada z več strani. V 5 ali 6 dneh so Nemci večkrat bombardirali Zago in Svino in popolnoma uničili Stanovišče ter poškodovali druga naselja.¹²

Partizansko vodstvo je obrambo močno okrepilo, vendar se ni moglo uspešno postaviti po robu številno močnejšemu sovražniku, ki je ob podpori artilerijskega ognja tankov in letalstva napadal z vseh strani.

30. oktobra 1943. leta se je umaknila iz Kobarida komanda mesta. Minerska četa pod vodstvom Čeboklja, je bila začasno razpuščena.

V tistih dneh junaškega odpora so partizani v sodelovanju z ljudstvom dva dni in dve noči odbijali srdite sovražnikove napade. Naposled so se morali partizani in z njimi številni aktivisti in aktivistke umakniti na bližnje planine.

Končalo se je obdobje partizanske »kobariške republike«, nikakor pa ne njenih borbenih pridobitev in nezlomljivega upornega duha tolminskega človeka.

10. Spomini Alberta Gorenška-Martina
11. Spomini Ivana Kurinčiča-Hajduka
12. Spomini Marte Urbančičeve-Nataše

(KONEC)

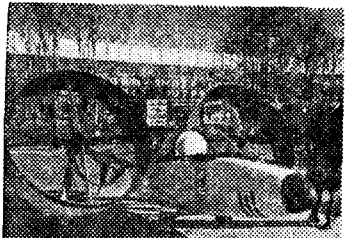

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

Miniaturno letalo

Nenavadno letalo, ki ga vidimo na sliki, so izdelali študenti aeronavtskega inštituta v sovjetskem mestu Kazanu. Letalo se lahko dvigne skoraj navpično. Opremlje-

no je z motorjem, ki ima 210 konjskih moči in ki letalu omogoča hitrost do 320 kilometrov na uro.

Čevlji z reakcijskim motorjem

Menijo, da bi bili čevlji z vgrajenimi reakcijskimi motorji silno uporabni za kozmonavte, ki bodo morali v prihodnosti opravljati razna dela zunaj vesoljskih ladij in na orbitalnih platformah. Prvi model takšnih čevljev ima majhne reakcijske motorje z vektorjem v podaljšku kozmonavtove noge. Kozmonavt se giblje s pomočjo reakcijskih pip, ki so pritrjene na čevlje. Reakcijski sistem pa ima 1,13 kg potiska.

Nova britanska merilna naprava

V Veliki Britaniji so napravili novo merilno napravo, ki je uporabna za razne vrste orožja. Z njo je mogoče odkriti sovražnika celo v temi. Sestavljena je iz treh poglavitnih delov: iz daljnogleda, elektronskega aparata za gledanje in žaromet z infrardečo svetlobo. Napravo je mogoče pritrčiti na puško, mitraljez ali protitankovski top.

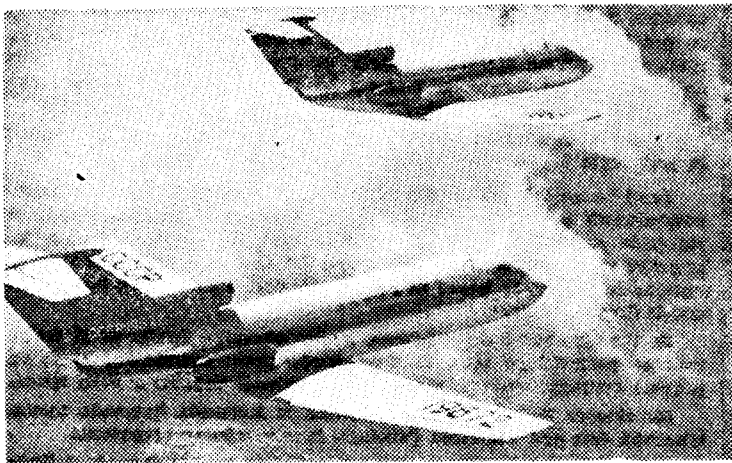
Optična mreža v daljnogledu je osvetljena in jo je mogoče gledati na muho prilagajati, centrirati in fiksirati. Električna energija prihaja iz baterij, ki vzdržijo šest ur. Sestavni del naprave je tudi žaromet, medtem ko je prilagajanje azimuta in višine zelo olajšano.

Hiperzvočno letalo

V nekem ameriškem znanstvenoraziskovalnem centru se ukvarjajo z zamisljo, da bi konstruirali hiperzvočno letalo, ki bi lahko letelo s hitrostjo 12 mahov oziroma 15.000 kilometrov na uro. Takšno letalo bi tehtalo 227 ali 454 ton, z njimi pa bi lahko na zemeljsko orbito pošiljali 5900 oziroma 13.600 kilogramov težke satelite in jih uporabljali za prevoze med posameznimi kraji na Zemlji. Letala te vrste bodo za pot iz New Yorka v London potrebovala le pol ure. Bodo pa silno draga. Eno samo letalo bo menda stalo milijardo dolarjev.

Sovjetsko potniško letalo Jak-40

Jak-40 je potniško letalo, namenjeno za kratke in srednje proge. Ima tri turboreakcijske motorje, izmed katerih ima vsak po 1500 kilogramov potiska. V to letalo se lahko vkrci od 24 do 31 potnikov. Odlikuje se zlasti po sodobni opre- mi, med katero spada tudi meteorološki radar. Steer pa je letalo dolgo 25, čez krila široko 20 in

visoko nekaj čez 6 metrov. Ob vzletu je težko dobrih 13 ton. Največja hitrost, ki jo lahko doseže, znaša 700 km na uro, običajna hitrost pa ne presega 550 km na uro. Brez pristanka lahko preleti 1650 kilometrov dolgo progo. Za to letalo je značilno, da za vzlet potrebuje le 360, za pristanek pa 340 metrov dolgo stezo.

Japonski list EJŠA je pred kratkim objavil članek o tem, kako se pripadniki britanskih, ameriških, avstralskih, tajskih in filipinskih oboroženih sil urijo za boj proti partizanom

Džungla je za partizane isto kot morje za ribe. Taktika partizanov iz siromašnih dežel nenehno sili vojaško poveljstvo v dodatno urjenje enot v šolah, kjer so razmere približno take kot v tropskih gozdovih.

Daljnovzhodni šolski center britanskih oboroženih sil imajo za najboljše šolo »lovcev na partizane« v vsej jugovzhodni Aziji. Od ostalega sveta ga ločujejo neprehodne džungle v malezijski pokrajini Džohor. Pripadnike britanskih, ameriških, avstralskih, tajskih in filipinskih oboroženih sil, ki končajo to šolo, imajo za izvrstne strokovnjake, ki dobro poznajo svoj posel.

Šola, ki deluje že od 1951. leta, je v Ulu Tramu, šestindvajset kilometrov daleč od mesta Džohor Bara, ki je oddaljen uro vožnje od Singapura. Okrog šole se razprostirajo hribi, tropski gozdovi, plantaže s kavčukovcem, močvirja in reke. To je zares idealno ozemlje za izpopolnjevanje metod protigverilskega boja v džunglah. Obiskali smo vasico Kampung Lukot, ki je od glavnega taborišča oddaljena 24 kilometrov.

Šolski vod, ki so ga sestavljali Angleži, Američani, Avstralcji in Tajci, je prav tedaj odhajal v gozdove. Tam smo se sešli z glavnim inštruktorjem podpolkovnikom Orgenom, ki naj bi nas ves dan spremljal. Podpolkovnik je veteran znane brigade Gurkov.

Vod, ki smo se mu priključili, je že končal pettedenski pouk v šoli — tečaj za pripravo pehotnih oficirjev (do čina majorja) in podoficirjev za vojskovanje na omejenem ozemlju in za boj z uporniki.

Bilo je znano, da so v »rajon« (osmina vsega ozemlja, ki je spadalo pod šolo) prodrli »revolucionarji«. Vod je dobil nalogo, naj poišče in uniči »sovražnika«. (V vlogi sovražnika je bila četa Gurkov.)

»Žal, danes dežuje,« je rekel podpolkovnik. »Vendar nas to ne bo oviralo, saj potrebujemo idealne pogoje.«

Ko se je vod po končani akciji vrnil, je iz gozda prišel tudi eden izmed »sovražnikovih« vojakov, oblečen v kaki uniformo malajskih partizanov in z rdečo zvezdo na kapi. Vse preverjajo v praksi. Vsak udeleženec predlaga svoj načrt delovanja. Tistega, ki ima najboljši načrt, določijo za komandirja, ki potem izvaja svoj načrt. Na tečaju se na čine sploh ne ozirajo in udeleženci izvajajo naloge drug za drugim. Inštruktorje pa so našli med veterani vojskovanja v džungli.

Kot učbenik imajo knjigo »Izvajanje operacij proti malajskim teroristom«, ki so jo izdelali leta 1958, leta, vendar so jo naknadno še dopolnili z novostmi v taktiki partizanskega boja. Od 1958. leta dalje je to šola kon-

akcija: uničenje »sovražnika«, ki je pripravil zasedo. Pred nami je bilo spolzko z grmovjem poraščeno pobočje, odkoder je

bilo mogoče obstreljevati stezo. Gurki, ki so bili v zasedi, so predhodnico spustili mimo, »obstreljevati« pa so začeli glav-

nino. Tisti, ki so bili na začetku kolone, so se začeli spretno plaziti proti vrhu, da bi »sovražnika« napadli v hrbet in ga

uničili. Vse to je trajalo slabih deset minut.

»Hitreje kot sicer,« je zaželo voljno pripomnil podpolkovnik. »Ko so imeli prvič opravka z zasedo, so se povsem zmedli.«

Ko odhaja v akcijo, mora »lovec na partizane« natančno izračunati, koliko orožja, hrane in opreme lahko vzame s seboj.

»Pretežka oprema zmanjšuje vojakovo sposobnost za vojskovanje v džungli, toda ta nikoli ne more vedeti, koliko časa bo moral tam ostati,« pojasnjuje podpolkovnik Orgen. »Patrolja lahko računa tudi na pomoč iz zraka, vendar je to odvisno od vremenskih razmer. Prizadevamo si, da vojake oskrbimo s čim lažjo opremo, toda s takšno, ki ne bi zmanjševala njihove bojne sposobnosti. Ko jih bomo sedaj poslali na petdnevno patroliranje, bodo imeli po 40 kilogramov težko opremo, med drugim tudi po 200 nabojev.«

Globoko v džungli ima »sovražnik« dve taborišči. Vod je dobil nalogo, naj ju poišče in uniči. V petih dneh, ko bodo iskali »sovražnika«, jih bo ta pogosto napadal iz »zased«. Celotno ponoči ne bodo imeli miru.

»Po tem načelu — udari in umakni se — delujejo tudi vietnamski partizani,« je pojasnil podpolkovnik.

Udeležence tečaja ocenjujejo na podlagi poročil inštruktorjev in predavateljev. Ko končajo tečaj, jim priznajo naziv inštruktorja za protipartizanski boj v džunglah in jih pošiljajo v njihove stare enote.

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

Po objavi fotografije z vprašanjem v 41. številki našega lista se je oglasila tovarišica Slavica Derenda iz Ljubljane, ki je na sliki v prvi vrsti prepoznala samo sebe, ne spominja pa se, kdaj so jo fotografirali in kje. Pač pa se spominja tovarišev. Tretji z leve proti desni v prvi vrsti je Drago Košmrl, zdaj zaposlen pri RTV Ljubljana. Tretji od leve proti desni v drugi vrsti je dr. Franc Bidovec, zdaj vojaški zdravnik v Ljubljani. Drugi od desne proti levi v prvi vrsti je Emil Bukovec, inšpektor milice iz Ljubljane. Za njim stoji Ivan ali Janez Mihevc, upokojenec iz Ljubljane. Zadnji v vrhu skupine je Črt Kolenc iz Kopra. Morda bi kdo od naštetih tovarišev lahko bolj podrobno pojasnil čas in kraj nastanka fotografije?

Letal z jedrskim oziroma atomskim motorjem še ne poznamo. Pred leti se je ameriški bombnik B-36, ki je bil opremljen z jedrskim reaktorjem, enkrat samkrat dvignil v zrak. To pa je bilo tudi vse. Jedrski reaktor je bil le njegov tovor, medtem ko je bombnik letel s pomočjo klasičnega motorja. To se je zgodilo takrat, ko so resno razpravljali o možnosti izdelavo atomskih letal.

Celih petnajst let — od 1946. do 1961. leta — so prouče-

Dokaz za to sta orjaški sovjetski štirimotorni turbopropeler-ski An-22 in najnovejši ameriško transportno štirimotorno turboreakcijsko letalo C-5, ki je znano tudi po imenu »Galaxy«. Družba Lockheed pa se ni omejevala le na turboreakcijske motorje, temveč misli tudi že na to, da bi ta letala opremila z jedrskimi motorji.

PRVO ATOMSKO LETALO?

Prototip letala C-5 se je prvič dvignil v zrak nekega junij-

transportna atomska letala šele pred koncem tega stoletja in da bo zato zelo zadovoljen, če bodo atomski transporterji leteli že v letu 2000.

MAJHNA HITROST

Z vprašanjem, kako uresničiti atomska letala, se ukvarja tudi strokovnjaki ameriškega vojnega letalstva in strokovni organi ameriške Nacionalne agencije za vesolje in letalstvo. Čeprav delajo ločeno, so prišli

Tolikšna hitrost res ni velika, saj je precej manjša od hitrosti zvoka. Večje hitrosti zaradi velikosti in teže letala, pa tudi zaradi vrste goriva ni mogoče doseči. Prvi jedrski motorji bodo pravzaprav parni stroji, podobni tistim na lokomotivah, čeprav precej bolj izpopolnjeni. V jedrskih reaktorjih bodo segrevali kako tekočino ali kovino. Pri tem bo nastajala para z velikim pritiskom, ki bo poganjala parno turbino, ta pa propelerje. Z drugimi besedami lahko rečemo, da bo to atomsko turbinsko propellersko letalo.

Bistvo takega pogona je sicer zelo preprosto, toda v praksi je njegova zvežba zelo zamotana zadeva. Največ težav povzroča vprašanje, kako omejiti velikost in težo.

Izdelava jedrskega letala je sicer zelo privlačna stvar, hkrati pa tudi trd oreh. Znanost in tehnika bosta morali še marsikaj storiti, da bi bila ta zamisel tudi uresničena. Atomska letala pa bodo s prva nedvomno zelo velika, letala pa bodo sorazmerno počasna.

STEVAN KORDA

LETEČI ATOMSKI ORJAKI

vali vprašanje, kako bi lahko napravili letalo, ki bi s pomočjo atomske energije moglo ostati v zraku več mesecev, ne da bi mu bilo treba medtem kdaj pristati. V te namene so samo v Združenih državah Amerike porabili milijardo dolarjev ali 12.500 milijonov novih dinarjev.

DVOMI IN UPANJE

V 1961. letu so že odnehali, ker jih je motila prevelika teža jedrskega reaktorja in dodatnih naprav, predvsem pa oklopa, ki naj bi varoval pred žarčenjem. Če bi hoteli takrat napraviti jedrsko letalo, bi to imelo le motorje (jedrsko pogonsko napravo) in ničesar drugega. To bi bilo povsem nekoristno letalo. Takrat je bilo mnogo ljudi, ki so dvomili, da bi bilo sploh kdaj mogoče izdelati letalo, ki bi ga premikala atomska energija.

Od takrat je minilo sedem let in sedaj so v arhivih spet poiskali načrte o jedrskih letalih. Strokovnjaki menijo, da se že začenja obdobje atomskih letal. Sedaj lahko izdelujejo lažje in močnejše atomske reaktorje. Zaščita pred žarčenjem je lažja in učinkovitejša. Še pomembnejše je to, da so sedanja letala mnogo večja kot poprej.

skega dne z vzletišča ameriške letalske baze v Georgiji. V zraku je ostal skoro uro. Letalo je dolgo 75 metrov, čez krila pa ima skoraj 68 metrov. Če je povsem otovorjeno, je težko 346 tisoč 545 kg. To je največje letalo na svetu. Menijo, da bi ga že mogli opremiti z jedrskim motorjem in da bi v tem primeru ostalo še dovolj prostora tudi za koristen tovor. Navzlic temu sodijo, da bodo taka letala lahko uporabljali samo v raziskovalne namene in da bi rentabilna jedrska letala morala tehtati vsaj 450 ali pa celo 680 ton.

Ameriška znanstveno-raziskovalna ustanova Rand meni, da prvo pravo in rentabilno jedrsko letalo lahko napravijo šele čez dvanajst let, vendar le v primeru, če bi se takoj lotili vseh ustreznih priprav.

Na kongresu piscev, ki se ukvarjajo z vprašanji letalstva in astronautike in ki so ga letos imeli v Las Vegasu, je govoril tudi Kelly Johnson, podpredsednik družbe Lockheed, ki že sedaj troši na stotine tisočev dolarjev v te namene. Izhajal je iz tega, da bo razvoj osnovnih značilnosti potekal po kubni parabolni, in je zato trdil, da je mogoče pričakovati uporabljiva

SAP LJUBLJANA

ODDELEK ZA TURIZEM

TITOVA 38

VABIMO VAS NA NOVEMBRSKO IZLETE

- 29. nov. 3-dnevni izlet po Italiji: Ravenna, San Marino, Bologna, Ferrara in Padova
- 29. nov. 3-dnevni izlet na Dunaj: ogled operetne predstave »Dežela smehljaja«
- 29. nov. 2-dnevni izlet v Budimpešto: za 189 N-din si boste ogledali zanimivosti Budimpešte in se zabavali ob zvokih ciganske glasbe (Gardas)
- 29. nov. 2-dnevni izlet po slovenski in avstrijski Stajerski: Maribor — Sentenart — Gornja Radgona — Slatina Radenci — Radkersburg — Bad Gleichenberg — Reigersburg — Graz itd.
- 30. nov. 1-dnevni izlet na Andrejev sejem v Gorici in Trstu. Za 45 N-din boste videli Vinovo, Ajdovščino, Novo Gorico, Storo Gorico, Doberdob, Tržič, Trst

Sprejemamo prijave za 5-dnevni novoletni izlet v Rim. Znižaji smo cene avtobusnim prevozom za invalide, upokojenec in šolsko mladino.

Izdelujemo programe za izlete kolektivov po konkurenčnih cenah. Prodajamo vstopnice za ogled ameriške drsne revije HOLIDAY ON ICE v hali Tivoli v času od 17. do 24. decembra 1968.

Prijave: SAP — LJUBLJANA, Titova cesta 38 — tel. 314-922, 315-342

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Zgodba o japonskem vohunu — polkovniku, ki so ga 1941. leta razkrinkali v Singapuru, prepričljivo dokazuje, kako usodno utegne biti v nekaterih primerih — golo naključje

Natakar iz Singapura

V začetku jeseni 1941. leta je bilo čutili v Singapuru, velikem britanskem pomorskem oporišču, naraščajočo napetost in vznemirljivost. Kdorkoli je poznal razmere, je vedel, da bo miru na Tihem oceanu kaj kmalu konec in da se tudi Singapur ne bo mogel izogniti morebitni vojni. Britanska vlada je še nadalje trdila, da tega oporišča ni moč osvojiti, toda tisti, ki so tam živeli, so najbolje vedeli, kako šibka je njegova obramba.

V takšnih razmerah bi človek pričakoval, da bodo razne varnostne ukrepe izvajali čimbolj vestno. Toda prav tisti britanski oficirji, ki bi morali najbolj paziti na vojaške skrivnosti, so jih na vsakem koraku odkrivali. Zlasti nepazljivi so bili v klubu, odkoder je iztekalo največ raznih vojaških podatkov.

Nekoga oktobrskega dne se je mladi ameriški kapetan Anderson, ki je pogosto zahajal v ta klub, pogovarjal s svojim britanskim kolegom majorjem Rossom.

»Veste,« mu je dejal Ross, »če bi bil jaz v japonski vojski, bi semle poslal katerega svojega asa in prepričan sem, da bi prav natančno vedel, kaj vse se dogaja v garniziji.«

Anderson mu je pritrdil. Med natakariji ni bilo nobenega belca, temveč sami Malajci in Kitajci.

»Jaz bi se v tem primeru odločil za natakarijo Savana,« mu je odgovoril Anderson.

Ross je bil drugačnega mnenja.

»Savan je tu že dolga leta. Če njega ne bi bilo, bi klub že davno propadel.«

Vendar Andersona ni mogel prepričati, čeprav v nadaljnjem pogovoru Savana ni več omenjal.

Nato mu je Ross predlagal: »Zakaj ne bi napravili majhnega poskusa. Povabil bom nekaj tovarišev na kosilo. Že vnaprej pa se bomo dogovorili, kaj se bomo pri tem pogovarjali. Vse naj se nanaša na zaupno temafiko. Videli bomo, kako se bodo natakariji ponašali. Sicer bo to le šala, toda zabavali se bomo tako vsaj nekaj ur...«

Naslednjega dne je Ross objavil, da bo proslavljal rojstni dan in da za prijatelje prireja v klubu kosilo. S Savanom se je posvetoval glede jedate in piščice. Poudaril je, naj bi bila svečanost res taka, da bi povabljenec ostala še dolgo v spominu.

Savan se je priklonil, se pomembno nasmehnil in dodal, da bo storil vse, kar je v njegovi moči, da bi bilo želji gospoda majorja ustrezno.

Pred kosilom se je major Ross zaval s svojimi prijatelji. Veselili so se in pri tem tudi precej pili. Ko so se preselili v sosedno sobo, ki jo je bil Savan pripravil za serviranje kosila, so bili že precej zagreti, gostobesedni pa bolj kot običajno.

»Moram vam reči,« se je nekdo oglašil, »da nam bo tistih štirideset četi Svobodne Francije, s katerimi nas bodo okrepili, prišlo zelo prav. Na pot so odšli pred štirimi dnevi in jih lahko pričakujemo vsak hip.«

»Meni pa so, dragi prijatelj,« je dodal nekdo drug, »še ljubše njihove mehanizirane enote. Slišal sem, da bo do konca meseca prispelo sem 29 takšnih enot.«

Na drugem koncu mize se je razburjal neki Škot: »Tiste vaše Francoze zaradi mene lahko postavite v okvir. Jaz toliko časa ne bom mogel mirno spati, dokler nas ne bodo okrepili z našimi škotskimi enotami...«

»To se bo kaj hitro zgodilo,« ga je pomiril njegov sosed. Stari McFerin mi je pred kratkim rekel, da bo sem prišlo sedem naših bataljonov. Sicer ne vem, iz katerih polkov so, toda do konca novembra bodo že tu...«

Sredi omizja sta dva gosta na ves glas razpravljala o moči protiletalskega topništva.

»Če bi le imeli nekaj več bofortov (protiletalskih topov), kajti izmed tistih dvajsetih, ki smo jih bili prejeti, je le dvajset uporabljenih.«

Medtem ko so se razpoloženi gostje tako pogovarjali, je kapetan Anderson na listič papirja, ki ga je odrgal od že uporabljene kuverte, napisal dve besedi, ga prepognil in potisnil Rossu.

Na lističu je bilo napisano: »Opazujte Savana.«

Natakar je stal ob točilni mizi in pripravil vino. Pri tem je nekaj pisal po ceniku, opravičil pa si je dal tudi s svojimi zapetniki. Major Ross ga je molče opazoval. Ko pa je Savan še zadnjič postregel z vinom, je Ross postal varnostnemu oficirju, ki je bil v baru, sporočil, naj se mu takoj javi.

Ko je ta prispel, je Ross ukazal Savanu:

»Druge natakarije pošljite domov. Vi pa ostanite in nam boste postregli, če bomo še kaj potrebovali.«

Brž ko so natakariji odšli, je Ross poklical Savana predse. Ta je prišel in se poklonil:

»Kaj želite, gospod?«

Ross pa ni ničesar naročil, temveč je zgrabil njegove rokavnice in jih zavil. Takoj je opazil na vsakem rokavniku poseben žep. V enem izmed njiju je našel kosček cenika z vpisanimi kratkicami: »P. W. konec nov.«, kar je pomenilo: »Prince of Wales« (največja britanska vojna ladja) bo prispela v Singapur konec novembra.

Medtem je kapetan Anderson pregledal še cenike na točilni

mizi. Poleg cene za konjak sta bili vpisani številki 40 in 29, ki sta se nanašali na število francoskih enot, omenjenih v pogovoru. Ob škotskem viskiju pa je bilo opaziti številki 6 ali 7 — bataljoni, ki naj bi prispeli iz Skotske. Tam so bili tudi podatki za topove (20:12) oziroma število uporabljenih izmed dvajsetih topov.

Preiskava je pokazala, da je bil Savan dejansko japonski polkovnik Cugunori Kadomacu, ki je bil 1939. leta končal obveščevalni tečaj v West Pointu. Takrat pa se ni vrnil na Japonsko, temveč so ga poslali v Singapur, kjer je delal za japonsko obveščevalno službo.

OB PETINDVAJSETLETNICI USTANOVITVE 1. MAKEDONSKO-KOSOVSKKE BRIGADE

»Slovenska četa« v Makedoniji

Dne 10. novembra je bila v Ohridu proslava petindvajsetletnice ustanovitve 1. makedonsko-kosovske udarne brigade, ki je po vojni postala 15. proletarska brigada ter dobila odlikovanje narodnega heroja.

V tej brigadi je bila tudi »slovenska četa«, v kateri je bilo poleg 37 Slovencev tudi 8 istrskih Hrvatov. Četa je bila ustanovljena v okolici Kičeva dne 4. julija 1943 — torej pred ustanovitvijo brigade — kot udarna četa glavnega štaba NOV in PO Makedonije. Borci, Slovenci in Hrvati, so se vključili vanjo, potem ko so dezerirali iz italijanske vojske, kjer so bili kot vojaki ali kaznjenci v posebnih delovnih enotah. Ze prej so imeli zveze s terenskimi aktivisti in so sodelovali z njimi. Nekaj jih je prišlo s tovarišem Svetozarjem Vukmanovićem-Tempom tudi iz Albanije, nekaj pa iz Grčije.

Za proslavo obletnice ustanovitve bile kot je v navadi, ustanovljen pripravljalni odbor, katerega član je bil tudi tovariš Alojzij Zidar iz Kopra, od 1944 do konca vojne komisar slovenske čete. Tovariš Zidar je odšel kot član delegacije borcev te brigade tudi pročit tovariša Tita, da bi se udeležil proslave. Letos se proslave zaradi državnih poslov ni mogel udeležiti, pač pa je obljubil, da se je bo skušal prihodnje leto.

Tovariša Zidarja smo zaprosili za odgovor na nekaj vprašanj o 1. makedonsko-kosovski brigadi:

VPRAŠANJE: Zakaj se je brigada imenovala »makedonsko-kosovska« in kakšni ljudje so bili v njej. Kaj so bili po narodnosti in kaj po socialnem poreklu?

ODGOVOR: V brigadi sta bila dva makedonska bataljona in dva iz Kosova ter Metohije. Borci so bili po narodnosti v obeh makedonskih bataljoni Makedonci, nekaj je bilo tudi Albancev, Turkov in Židov. V obeh kosovskih pa so bili po večini Srbi in Črnogorci, nekaj je bilo tudi Albancev, naših državljanov. V 2. kosovskem bataljonu je bila naša četa, sestavljena iz Slovencev in Hrvatov. Nekaj časa je bilo v brigadi tudi več Italijanov, ki so kasneje odšli v Albanijo in se tam vključili v garibaldinsko brigado. Torej so se bojevali v brigadi pripadniki osemih narodnosti. Po socialnem poreklu so bili borci delavci in kmetje, razmeroma dosti pa je bilo tudi dijakov, študentov ter izobražencev.

VPRAŠANJE: Kakšne naloge je opravljala vaša četa?

ODGOVOR: Naša četa je veljala za juriško, saj so bili v njej skoraj sami stari izkušeni vojaki, ki so imeli za seboj tudi po 6 let službovanja v italijanski vojski. V četi smo imeli dva težka mitraljeza »breda« in nekaj lahkih minometov. Kot stari vojaki smo edino mi temeljito poznali to orožje. Kako smo se bojevali, povedo tudi podatki o padlih. Od 45 borcev jih je padlo 19, nekaj jih je bilo tudi ranjenih. Pri nas je pomembno biti huje ranjen tudi mrtev, ker smo delovali pod hudim sovražnikovim pritiskom. Na nas je namreč pritiskala skoraj vsa bolgarska vojska, ki ni imela drugih nalog kot vojni proti partizanom v Makedoniji, Srbiji, Grčiji in svoji državi. Od 26 preživelih iz »slovenske čete« so do konca vojne skoraj vsi postali oficirji in podoficirji.

VPRAŠANJE: Kako so Makedonci in pripadniki drugih narodnosti v brigadi ter na ozemlju, kjer ste delovali, gledali na vas?

ODGOVOR: Slovenci in Hrvati v Italiji pred vojno ni-

smo smeli govoriti v materinem jeziku. Prav tako je bil zatiran makedonski jezik. Občutek podobne usode nas je zbližal. Skupaj s Srbi in Črnogorci ter Makedonci in drugimi smo se bojevali za to, da bi bili Makedonci enakopravni v jugoslovanski skupnosti. Posebno Srbi in Črnogorci so s svojim bojem razbijali nezaupanje do svojih narodov in preprostih ljudi, ki niso imeli z velikosrbstvom nobene zveze in so ga prav tako obsojali kot zatiranje Makedonci. Do nas Slovencev in Hrvatov pa tudi tega nezaupanja ni bilo.

V brigadi je bil v obeh kosovskih bataljoni službeni jezik srbohrvaščina, v makedonskih pa makedonščina. Ker smo bili v kosovskem bataljonu, smo se torej morali sporazumevati s štabom in drugima dveh četama oziroma tremi četami v srbohrvaščini. Naučili smo se je zelo hitro. Hitro smo tudi spoznali makedonščino. Tako je počasi prišlo v naši brigadi do jezikovne mešanice oziroma paritete.

Eden izmed najbolj hrabrih v naši četi je bil Jože Podgornik, doma iz Trnovega pri Gorici, ki je padel na Karaormanu julija 1944 v veliki bitki z Nemci in albanskimi fašisti, imenovanimi balisti. V vasi Zbažda smo ga slovesno pokopali. Vsa vas je prišla na grob, na grobu je govoril celo pravoslavni duhovnik, ki je dejal: »Ti, sinko, si prišel iz daljne Slovenije, da bi padel za svobodo Makedonije.« Njegov govor v makedonščini nas je zelo pretresel. Kasneje padli Slavko Povh iz Ilirske Bistrice je govoril v slovenščini.

Po vojni so vaščani postavili Podgorniku spomenik, za katerega še zdaj skrbijo. Jaz sem napisal o Podgorniku pesem, ki sem jo na grobu recitiral. Kasneje so to pesem večkrat objavili v makedonskih časopisih in zdaj obetajo, da jo bodo uglasbili kot koračnico.

Poseben ugled smo si pridobili s svojo vojaško izurjenostjo in borbenostjo. Med nami je bila večina izučena raznih obrti. Le redki so bili ročni delavci ali kmetje. Imeli smo mehanike, šoferje, mizarje, mesarje,

čevljarje in druge. Zelo smo pazili na naš zunanji videz, redno smo čistili obutev in obleko ter prali perilo. S tem smo vplivali na druge, ki teh navad niso poznali v prejšnjem življenju. Imeli smo tudi svojega intendanta in kuharja, ki sta skrbela za nas, kadar smo odhajali na posebne naloge. Čeprav smo dobivali isto količino hrane na borca kot drugi, smo jo znali z raznimi začimbami, ki smo jih sami našli, narediti okusnejšo in jo prilagoditi našemu okusu.

VPRAŠANJE: Kakšne vtise si odnesel z obiska pri tovarišu Titu?

ODGOVOR: Obiskali smo ga 4. novembra v Beogradu. V delegaciji nas je bilo šest: nekdanji brigadni komandant Petar Brajević, tovariša Vera Aceva, predsednik ZZZB Makedonije Elisije Popovski-Marko, nekdanji član agitpropa glavnega štaba NOV in PO Makedonije tovariš Karče, nekdanji četni komandir iz brigade Salko Dermiza ter jaz.

Presenečen sem bil, kako je tovariš Tito življenjski in mladosten. Tovariša Vera Aceva mu je na kratko opisala osvobodilno vojno v Makedoniji in narodnostni sestav naše brigade, prve redne enote NOV in PO Makedonije. Omenila je tudi našo »slovensko četo« in me predstavila.

Jaz sem nato pojasnil, kako je četa nastala in iz kakšnih ljudi. Pripovedoval sem mu, kakšne težave so imeli posamezniki, preden so sploh prišli do partizanov, in odkod so prišli, mu pripovedoval o skupini naših rojakov, italijanskih vojakov v Debru, ki so že dolgo sodelovali s terenskimi aktivisti.

Tovariš Tito me je poslušal z velikim zanimanjem. Pripomnil je, da je bila »slovenska četa« tudi v Srbiji, da pa za četo v Makedoniji še ni slišal; zelo je bil vesel, da je bila tudi tam »slovenska četa«.

Ves pogovor je trajal eno uro. Makedonci so tovarišu Titu prinesli tudi nekaj daril. Odšli smo zadovoljni in veseli, da smo tovariša Tita seznanili z našim delom in načrti.

Fran Stauder:

Ob 50. obletnici bojev za osvoboditev severnih krajev Slovenije

Ko je v Pliberku za silo uredil upravo in jo podredil Narodnemu svetu za Mcžiško dolino, je 30. novembra s 70 slovenskimi prostovoljci in 30 Srbi pod poveljstvom poročnika Mitroviča pri Lipici prekoratil Dravo in krenil proti Velikovu. Izvidnica je proučila položaj okrog Velikovca. Patuljo 10 mož je po ovinkih poslal na zahodno stran mesta, da je zaprla cesto iz Velikovca v Celovec. Druga patrulja je razorožila stražo pri dravskem mostu. Ob 8. uri zjutraj je Malgaj v bojni pripravljenosti prikorakal s svojim oddelkom v Velikovec. Meščanska obramba »Bürgerwehr« je bila v prvih trenutkih presenečena. Malgaj je dal poklicati njenega poveljnika Struggerja in mu naročil, da se morajo njeni člani brezpogojno vdati in orožje v pol ure izročiti njegovi straži na glavnem trgu, kar so takoj storili.

Po zavarovanju poštne urada in drugih javnih objektov je Malgaj dal nalepti razglase, da se mora prebivalstvo nasproti jugoslovanskim vojakom obnašati korektno in v 24 urah oddati vojaškemu poveljstvu orožje.

Ze v zgodnjih popoldanskih urah je Malgaj dobil obvestilo, da hočejo Nemci njega in njegovo posadko z vojaško silo izgnati iz Velikovca. Te vesti so se izkazale za resnične. Ze ob 15. uri se je pripeljal do naših barikad na zahodni strani mesta iz smeri Celovca avstrijski avto z odposlancem celovskega »Wehrausschussa«, orožniškim podpolkovnikom Verstandigom, ki je v imenu celovske vlade protestiral proti zasedbi mesta ter zagrozil, da bo Velikovec napadel, če se Malgaj ne umakne. Malgaj, ki je bil takrat slučajno pri barikadi, je odposlanca odgovoril, da je zasedel Velikovec na povelje generala Maistra in da bo mestro branil do zadnjega moža. Odposlanec se je nato umaknil, nekaj minut nato pa je Malgaj opazil na cesti iz smeri Celovca tri velike kolone celovske ljudske obrambe, imenovane Volkswehr, ki se je razvrščala za napad. Bilo je več sto pešcev s 13 strojnimi, dvema oklopnima in 15 tovornimi avtomobili ter 14 topovi. Malgajev oddelk pa je imel le 5 častnikov (poročniki Ludvik, Mikič, Oset, Pavlič in Mitrovič) z okrog 100 prostovoljci in 6 strojnimi.

Ko so se volkswehrovske čete pripravile za napad in obkole mesto, so začele na našo obrambo streljati. Naši borci so krepko odgovarjali. Boj je postajal čedalje hujši. Napadalci, ki so bili v veliki premoči, so streljali iz številnih strojin. Našo obrambo so skušali popolnoma stisniti ob mestno obzidje, nato pa jo z naskokom likvidirati. Toda hrabra obramba naših maloštevilnih in slabo oboroženih prostovoljcev je napadce prepričala, da je Malgaj mislil resno, ko je dejal, da se bo boril do zadnjega moža. Ker z napadom spričo odločnosti naše obrambe ni uspel, je odposlanec, podpolkovnik Verstandig, telefonično svetloval celovski vlad, naj svojim četam odredi ustavitve ognja in umik za reko Krko pri Celovcu, ker se bo sicer na lastno odgovornost umaknil. Celovska vlada je nato odredila umik na izhodne položaje ob Krki.

Ce bi imel Malgaj takrat vsaj bataljon vojaštva, bi udaril za umikajočimi se napadalci in zasedel Celovec, ki je bil, kakor je 29. novembra naš zastopnik dr. Müller iz Celovca sporočil generalu Maistru, pripravljen sprejeti našo zasedbo brez posebnega odpora. Seveda pa bi morala biti ta akcija koordinirana z istočasno akcijo majorja Lavriča z boroveljske strani. Toda Malgaju okrepitve niso poslali.

Ko pa je naslednje dni dospel v Velikovec bataljon srbskih vojnih ujetnikov pod poveljstvom kapetana Milosavljeviča, kakor bomo pozneje videli, s posebno nalogo ljubljanske vlade, je Malgaj smatral, da je njegove ofenzivne naloge končana in se je posvetil vojaškemu zavarovanju in političnemu urejanju v velikovskem okraju zavzetega področja. Med drugim je poslal manjše oddelke svojih prostovoljcev v Trušaje in Djekše na naši skrajni severni narodnostni meji, hkrati pa je postavil v Galiciji reledno postojanko in s tem vzpostavil in zavaroval zvezo z vojaškim poveljstvom majorja Lavriča v Borovljah. Postojanka v Galiciji pod Obirjem je bila posebno važna tudi zaradi tega, ker je z mostiščem pri Anamostu ob Dravi varovala cestno križišče Velikovec—Borovlje na eni in Železna kapla—Celovec na drugi strani. Pomembnost tega mostišča so priznavali tudi Avstrijci, saj so imeli ob njem na severni strani stalno močno posadko.

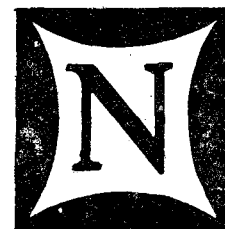
Posadka, ki jo je Malgaj v sporazumu s stotnikom Knezom v Sinčevsi določil za zavarovanje mostišča Anamost, je prišla v Galicijo 2. decembra. Tu je organiziral obrambo pisec tega opisa. Šele čez 3 tedne je malo posadko rešil hude stiske poročnik domaćin France Hanžurej, ki je tja prišel z vodom prostovoljcev. Za to mostišče so se bili hudi boji, kar tudi Avstrijci sami priznavajo. Znano je tudi iz nesrečnega pohoda srbske čete 300 mož pod poveljstvom kapetana Milosavljeviča proti Grabštajnu, kjer jo je celovska Volkswehr po kratkem hudem boju v temni noči ujela.

Ta srbska četa, ki je bila sestavljena iz srbskih vojnih ujetnikov, ki so se vračali iz avstrijske vojnega ujetništva domov in jih je ljubljanska vlada pregovorila za vojno službo v Sloveniji, je hotela nastopiti proti Avstrijcem kot antantna vojska, ki je imela takrat pravico zasedati določene strateško važne točke v Avstriji. Vsa akcija pa je bila zelo nespametno pripravljena, ker ta četa od antantnega poveljstva ni imela nobenega pooblastila, zlasti, ker ni bila del redne kraljevske srbske vojske, marveč iregularna, od ljubljanske vlade zasilno sestavljena enota s pooblastilom ljubljanskega poveljstva.

Srbi so Grabštajn zasedli že na večer 14. decembra in v nočnih urah tudi mostišče Anamost, kjer so po kratkem boju razorožili tamkajšnjo volkswehrovske posadko. Se isti večer je bil Celovec obveščen o tej srbski akciji. Med meščani je nastalo razumljivo razburjenje. V vseh velovških vojašnicah so trobili prelah, streljali s topovi, iz stolpov mestnih cerkva pa so bili plat zvona, znak, da je prešla Celovcu nevarnost.

Koroška ljudska bramba, ali Volkswehr, kakor jo bomo v nadaljnjem imenovali, pod poveljstvom podpolkovnika Hülgera, ki se je bila do takrat po zaslugi nasprotovanja ljubljanskih oblastnikov osvobodilnim akcijam že močno okrepila, ker je v njej prevladoval nacionalistični duh agresivnih oficirjev proti zmernemu socialističnemu krilu, ki je želelo na miren način urediti naš spor na severni meji, je stopila takoj v akcijo. V noči od 14. na 15. decembra so v Celovcu v naglici spravili na noge vse razpoložljive volkswehrovske sile in jih že v zgodnjih jutranjih urah vrgli proti Grabštajnu, ki so ga v temni noči previdno obkolile. Najprej je volkswehrovske napadale enote, zapazila srbska straža na kolodvoru, ki je začela na napadalca takoj streljati, vendar je bila kmalu obkoljena in premagana.

(NADALJEVANJE)

NOVOST IZ UVOZA

NUDIMO V: TRGOVSKI HIŠI NAMA, TOMŠIČEVA 2 — BLAGOVNICI NAMA, WOLFOVA 1 — BLAGOVNICI NAMA, ŠKOFJA LOKA

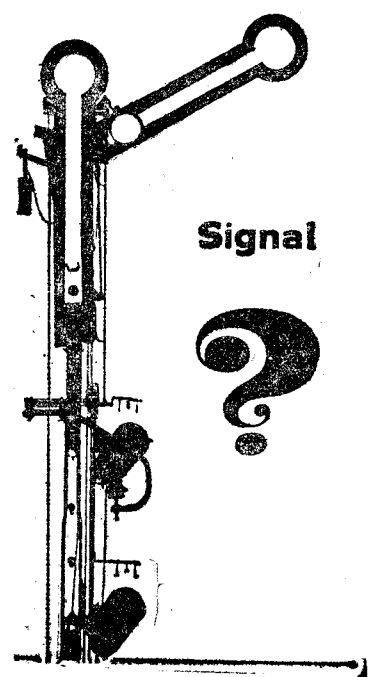
TRAJNO ŽARNE PEČI

3600, 4000 in 4800 kalorij

- izredna ekonomičnost
- majhna poraba
- prihranek časa

nama

LJUBLJANA
IN ŠKOFJA LOKA

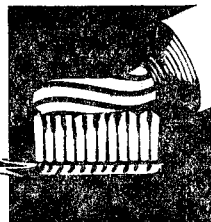
Odprt signal — prosta pot —
zdravje vaših zob

Signal

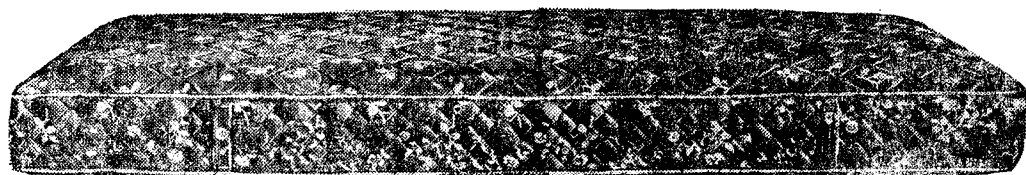
Náš največji ideal je zobna
krema Signal

ZOBNA KREMA
Signal

TRAJNO VARUJE VAŠE ZOB

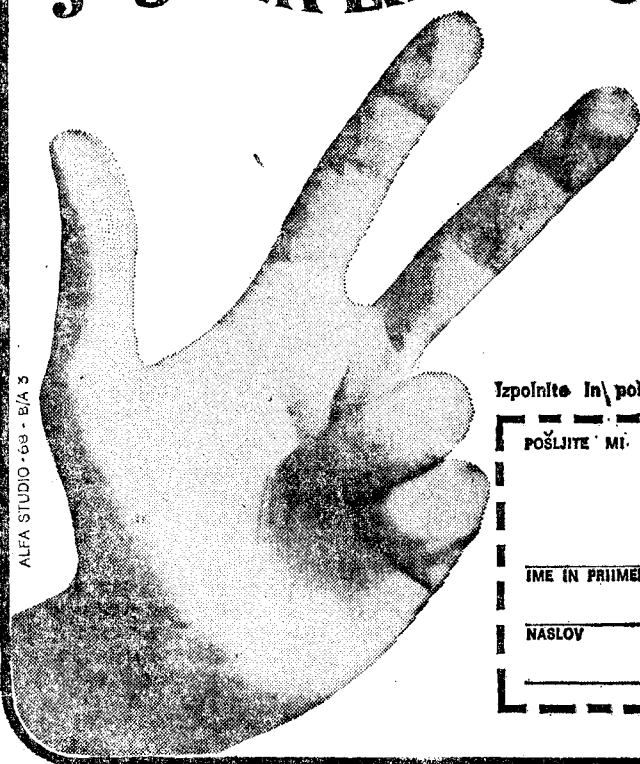

**MEHKEJŠI + TRPEŽNEJŠI
+ TRAJNEJŠI = JOGI**

JOGI nudi vedno nekaj več... če rečeš »Vzmetnica JOGI«, je kakor bi v isti sapi rekel »trpežna«. Pa ne le to... Je tudi mehkejša, trajnejša, bolj higienična. Vse te lastnosti pripomorejo, da je vzmetnica JOGI edinstvena v Jugoslaviji. Če se želite odlično odpočiti, tedaj morate izbrati JOGI vzmetnico, ki vam vedno nudi nekaj več.

JOGI ZA LAHKO NOČ

Izpolnite in pošljite nazaj: MEBLO - NOVA GORICA

POŠLJITE MI BREZPLAČNO PROSPEKT O VZMETNICAH »JOGI«

IME IN PRIIMEK

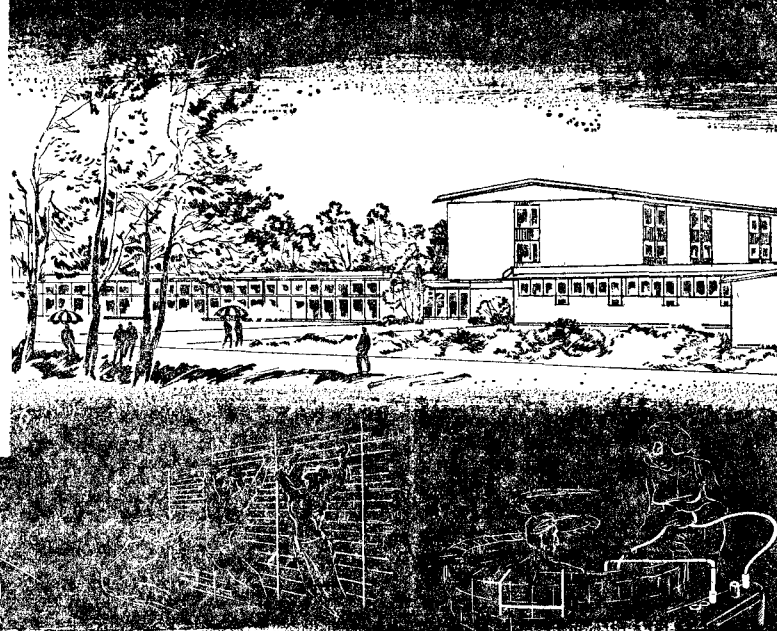
NASLOV

Čateške toplice čateške

ČATEŠKE TOPLICE z izredno zdravilnimi vreli temperature 57° C so najmodernejše termalno zdravilišče v Jugoslaviji. Zdravilišče razpolaga s hotelskimi kapacitetami A in B kategorije ter hidroterapijo, ki je opremljena z najsodobnejšimi pripomočki za zdravljenje revmatičnih obolenj, ishiasa, ženskih bolezni in delne ohromelosti.

Zimski termalni bazen in odprto letno termalno kopališče, ugodne klimatske razmere in prekrasna zelena okolica pa nudijo vsakemu obiskovalcu in gostu obilo možnosti za razvedrilo in uspešno rekreacijo.

ČATEŠKE TOPLICE (142 m) ležijo ob avtomobilski cesti LJUBLJANA (103 km) — ZAGREB (35 km) — s priključkom pri Čatežu (1,5 km).

zimski bazen

telovadnica

vodna terapija

Trgovini

BOREC

v Ljubljani, Titova 17
in Mariboru, Partizanska 5

priporočata cenjenim kupcem:

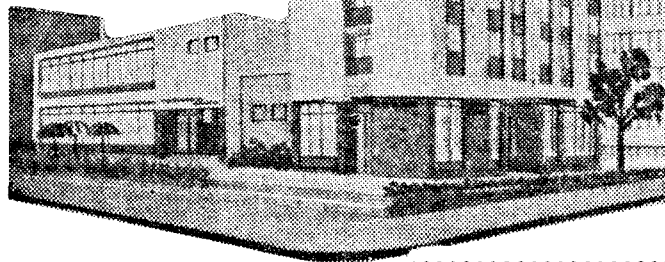
- vse knjižne izdaje založbe »Borec«
- tedensko nova dela priznanih slovenskih umetnikov — slikarjev in kiparjev
- dekorativne, umetniško izdelane predmete za opremo stanovanj in uradov
- osebne okrasne predmete za žene in moške, posebno mlada dekleta, po zadnji modi

VISOKO KVALITETNA
SODOBNO EMBALIRANA

Gostinsko podjetje
»CENTRAL«

Hotel B kategorije
»DIANA«
Murska Sobota

Kombinat »MLINOTEST« Ajdovščina

Izdeluje prvovrstne testenine, jajčne in navadne, v zelo širokem asortimentu

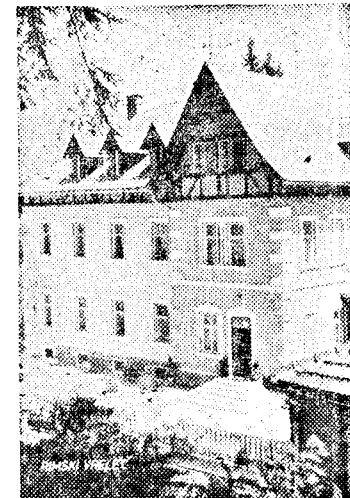
Potrošniki — prepričajte se o izredno dobri kakovosti naših testenin.

VSAK ČLAN ZZB NOV SLOVENIJE
NAJ POSTANE NAROČNIK TV 15!

Gostinsko podjetje

»Uršlja«

Ravne na Koroškem

priporoča krajevnim organizacijam ZZB NOV, ZVVI in ZROP ter posameznikom obisk Rimskega vrelca v Kotljah na Koroškem. Zdravilna voda — prenočišča — restavracija — čudovita okolica, znana iz del Prežihovega Voranca — muzej. Večje skupine naprošamo, da javijo obisk pisмено ali na telefon 242 Ravne ali na upravo podjetja, telefon 9 Ravne. Tudi ta kosček naše zemlje je privlačen in mikaven za našega delovnega človeka.

Kavarna, restavracija, slaščičarna bife, 40 sob. od teh 24 z eno posteljo, s kopalnimi in telefon

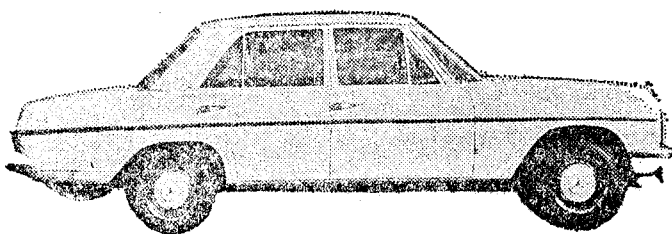
Prvovrstna ciganska godba »BARANJA« igra vsak večer razen ponedeljka Specialna prekmurska in internacionalna kuhinja. V neposredni bližini Radenci in Moravske Toplice. Menjalnica, turistični biro v hiši. Obiščite nas.

175 NAGRAD

VELIKEGA NOVOLETNEGA

NAGRADNEGA ŽREBANJA

KREDITNE BANKE IN HRANILNICE
LJUBLJANA

V štiri mesečna nagradna žrebanja KREDITNE BANKE IN HRANILNICE LJUBLJANA so vključeni varčevalci vezanih hranilnih vlog, stanovanjski in kmetijski varčevalci, ki namensko varčujejo po pravilnikih banke ter lastniki vezanih deviznih računov, ki bodo imeli do 31. decembra 1968 2000 N-din z odpovednim rokom nad 1 leto.

Postanite in ostanite redni varčevalec Kreditne banke in hranilnice ljubljanske, kjer ste poleg ugodnih pogojev varčevanja udeleženi še pri nagradnem žrebanju Kreditne banke in hranilnice vsake 4 mesece.

NAGRADE:

1 OSEBNI AVTO MERCEDES

14 MOPEDOV »TOMOS«

50 ROČNIH AVTOMATIČNIH UR DARWIL — MODEL 1968

50 KOLES PONY — ROG

50 BRIVNIKOV ISKRA — BRAUN SIXTANT

Žarek upanja

Veliko pričakovanje se je izkazalo kot upravičeno. Dne 1. novembra ob 14. uri po zahodnoevropskem času so na ukaz predsednika Johnsona Američani prenehali bombardirati Demokratično republiko Vietnam. Vsem je jasno, da je Johnson hotel s tem predvsem pomagati svojemu podpredsedniku, da bi bil izvoljen za predsednika, toda za Humphreya je bilo to že prepozno. Njegov nasprotnik Nixon je imel ravno tolikšno prednost, da ga ni bilo mogoče ne ujeti ne prehiteti.

Tako je Amerika izpolnila zahtevo DR Vietnama, zakaj prekinitve bombardiranja je osnovni pogoj za uspešno nadaljevanje mirovnih pogajanj v Parizu. ZDA so šle še naprej: nič nimajo proti temu, da sedejo za mizo v Parizu tudi predstavniki južnovietnamske Fronte narodne osvoboditve — in pa seveda predstavniki marionetnega saigonskega režima. Toda pri tem se je izkazalo, da Washington bolj pozna nasprotnika kot zaveznika: medtem ko je predstavništvo FNO prišlo v Pariz, pa je Thieujev saigonski režim dal veto. Saigonski režim ne priznava FNO (ne priznava je sicer niti ZDA), toda to ni edini razlog za veto. Gre za notranje obračunavanje. V Saigonu, kjer so imeli od leta 1963 do februarja 1965 devet vojaških udarov, so se sile razdelile in predsednik Thieu skuša pokazati, da predstavlja solidno in večinsko silo, ob kateri delujejo levičarska FNO in desničarski pripadniki nekdanjega premiera in sedanjega podpredsednika države generala Kyja.

DR Vietnam je prekinitve bombardiranja proglasila za zmago vietnamskega ljudstva in predsednik Ho Ši Minh je pozval k »boju do zmage« na vietnamskem jugu. Vendarle je v Vietnamu bilo že nekaj časa pred Johnsonovim sklepom nekakšno zatijšje, ki je kazalo, da bi obe strani radi potisnili pariška

mirovna pogajanja z mrtve točke. Saigonski veto daje slutiti, da Thieujev režim, ki brez ameriške podpore ne bi obstal niti en dan, čaka na Nixona. Njegovo zmago so v Saigonu navdušeno pozdravili, saj je Nixon še prej, zlasti pa med kampanjo, govoril, da morajo ZDA zmagati («Združene države še niso izgubile vojne» je priljubljeno geslo Američanov). Toda tik pred volitvami je bolj govoril o miru kot o vojni, pa tudi Johnsonove vietnamske oziroma azijske politike ni napadal. Njegova politika od 20. januarja 1969, ko bo sedel za krmilo ZDA, je velika uganika, vendar ob prevzemu dokaj klavirne Johnsonove dediščine ne bo smel spregledati tudi »svetlobe na koncu predora«, kot se o miru izražajo Američani.

Vietnamska vojna je zelo draga tudi za bogate ZDA: veljajo jo skoraj polovico vojaškega proračuna, se pravi okoli 30 milijard dolarjev. ZDA dajejo opremo za 700.000 glav saigonsko vojsko in pokrivajo 30 odstotkov južnovietnamskega proračuna. Z denarjem, ki so ga ZDA zapravile v Južnem Vietnamu, bi bil dohodek na prebivalca lahko dvajsetkrat višji (1400 dolarjev). Ameriško letalstvo je zmetalo na vietnamsko ozemlje več bomb kot v drugi svetovni vojni na Japonsko in Evropo, izgubilo pa je nad 5500 letal in helikopterjev. Po pentagonskih podatkih je imela ameriška vojska do začetka tega leta 25.000 mrtvih in 130.000 ranjenih vojakov, FNO Južnega Vietnama pa trdi, da je iz boja izključenih (do 1. januarja letos) 225.579 ameriških vojakov. FNO je uničila tudi nad 11.000 ameriških tovornjakov, džipov in drugih vozil. Od leta 1961 naj bi imela FNO 350.000 mrtvih, bombe v DR Vietnamu pa so pobile nad 10.000 ljudi.

Borbenost Vietnamec je element, ki nanj ameriški generali prav gotovo niso računali. Američani in njihovi zavezniki imajo v Vietnamu nad 1.200.000 vojakov, na drugi strani pa je okoli 250.000 partizanov, ki jih podpira približno 150.000 pripadnikov redne severovietnamske vojske. Toda v bojih na vietnamskem bojišču je odločilna borbenost, iznajdljivost, predvsem pa prepricanje domačinov, da je pravica na njihovi strani. Vietnamec so se takoj prilagodili sleherni spremembi ameriške strategije in taktike, tako da niti grozotni bombni napadi niso mogli prekiniti zveze med jugom in severom.

Američani se sprva niso neposredno vmešavali v vietnamske zadeve in zadovoljevali so se s tako imenovanimi »vojaškimi svetovalci«. Toda ko so ugotovili, da je teh »svetovalcev« že 20.000, so uvideli, da imajo v Južnem Vietnamu že pravo armado. Zato so sklenili poslati svoje enote naravnost v boj. Operacije je prevzel general Westmoreland. Njegova teorija je bila, da mora biti Amerika vojaško in politično navzoča povsod v Vietnamu. Graditi so začeli velika oporišča in začeli »pomirjevalne« akcije. Toda Westmoreland je za to potreboval čedalje več vojakov. Naposled niti pol milijona ameriških in nad 700.000 saigonskih vojakov tej nalogi ni bilo kos. Westmoreland je moral zapustiti Vietnam, na njegovo mesto pa je prišel Abrams. Njegova teorija je drugačna: uporabiti je treba kar se da malo zelo sposobnih vojakov ter iskati nasprotnika. Tudi ta strategija ni prinesla uspeha.

Strategija FNO si je za prvi cilj postavila osvojitve podeželja, kjer se partizan počuti »kot riba v vodi«. To se ji je posrežilo in potem se je lotila mest. Ofenzive na mesta od januarja letos naprej sicer niso prinesle dokončnih uspehov (mest niso za zmerom zasedli), vendar pa so pokazale, kolikšna je vojaška moč FNO tudi zunaj džungle.

Južnovietnamska vojska je odlično opremljena, vendar neačinkovita: tako neučinkovita, da ji Američani zaupajo le manj pomembne akcije. Ponavadi saigonski vojski stražijo osvojenega ozemlja (in seveda mučijo ujete partizane). Dezertirjev je 80.000 na leto in kljub odločitvi vlade, da mobilizira vse moške, starejše od 18 let, ni uspeha. Okoli trideset odstotkov rekrutov se izogne vojaški suknji.

FNO in DR Vietnam imata svoj program, katerega bistvo je: mir, neodvisnost, suverenost ter ozemeljska enotnost in celovitost. Ameriška vlada naj bi ustrezno z ženevskim sporazumom umaknila vojske, oporišča in vojaški material iz Vietnama, prenehala izvajati svojo politiko intervencije in agresije. Vietnamec naj bi sami odločali o sebi, se pravi, da bi se brez vmešavanja tuje odločili za združitev severa in juga ter za družbeno ureditev: na svobodnih in splošnih volitvah.

Američani in njihovi zavezniki se bojijo ravno velike moči južnovietnamske Fronte narodne osvoboditve. Po njihovih zamislih bi bil idealen položaj tedaj, ko bi se vojaki DR Vietnama umaknili iz Južnega Vietnama, kakaj tako bi redna saigonska vojska hitro opravila s partizani. Toda to so računi brez krmarja in nihče si ne more predstavljati, kaj naj bi storila saigonska vlada, da bi pripadniki FNO odložili orožje in začeli delovati v političnih ustanovah, ki bi jih ustanovila vojaška junta v Saigonu...

Zato je najbolj realna rešitev, da se v Parizu pogajajo vsi štirje: ZDA, DRV, FNO in Saigon. Marionetni Thieujev režim se zdaj res še upira, toda etnege se zgodi, da ga bodo ZDA »spametovale«. Diplomati bodo bržkone našli rešitev, tako da bodo voditelji FNO in predstavniki Saigona sedeli za mizo, ne da bi jim bilo treba priznati drug drugega. STANE IVANC

KULTURA IN PROSVETA

Posebna številka lista »Naši borci«

V počastitev letošnjega praznika občine Piran je občinski odbor ZZZB v sodelovanju z odborom slovenskih partizanskih pomorščakov pripravil in izdal posebno številko »Naši borci«, ki sicer redno izhaja in katero dobivajo vsi člani ZZZB. Redne številke obravnavajo v večini primerov interno problematiko in dejavnost organizacij ZZZB na območju celotne občine. Zlasti je hvale vredna metoda seznanjanja celotnega članstva s skrbjo in politiko, ki jo občinska skupščina vodi do borcev. Tako pomensko približujejo vse članke, ki so deležni kakršnekoli družbene skrbi in pomoči, kakor so občinske priznavalnice, občasne pomoči posameznim potrebnim članom, reševanje stanovanjskega vprašanja, dodelitev parcel za gradnjo lastnih stanovanj, itd. Glasilo odbora ZZZB NOV občine Piran torej omogoča vsem članom podoben vpogled v dejavnost vseh organizacij zveze združenih borcev omenjenega področja.

Ob letošnjem občinskem prazniku je bilo srečanje letalcev prekomorčev, ki imajo domov v Piranu. Ob tej priložnosti so organizirali srečanje nekaterih nekdanjih slovenskih partizanskih pomorščakov, ki imajo domov prav tako v Piranu. V tamkajšnji občini namreč deluje že nekaj časa odbor slovenskih partizanskih pomorščakov, ki poleg ostalega dela pripravlja kroniko, posvečeno boju slovenskih partizanskih pomorščakov v NOB. Ta odbor vodi Slavko Kavšek, ki je bil višji oficir partizanske mornarice in je sedaj ravnatelj višje pomorske šole v Portoržu. Komisijo za pripravo kronike vodi Janez Tomšič, kontraadmiral v pokoj, ki sedaj živi v Splitu.

Posebna številka »Naši borci« je v celoti posvečena omenjeni akciji in želi vzpodbuditi vse nekdanje slovenske partizanske mornarje k sodelovanju pri zbiranju zgodovinskega gradiva, ki se nanaša na borbo na morju.

Uvodni članek pod naslovom »Mornariška grupa pri 9. korpusu NOV in POJ v narodnoosvobodilnem boju Primorske« je napisal kontraadmiral Janez Tomšič. V omenjenem članku je prikazal razvoj partizanske mornarice od začetka vstaje do ustanovitve mornariške grupe pri 9. korpusu. Obdelal je tudi delovanje štaba mornariške grupe pri 9. korpusu, ustanovitev mornariškega od-

reda pri 9. korpusu, mornariškega oddreda Koper, mornariške obveščevalne in informativne službe v Trstu, Trzinu in mornariški informativni center na Krasu. Članek pod naslovom »Prihod in prispevek prekomorčev k razvoju in zmagam mornarice NOV« je pripravil Miro Kocjan, ki je med NOB od leta 1943 do konca vojne bil mornariški oficir pri štabu mornarike na Visu in v Splitu. Kot priloga k obema člankoma so priloženi se-

znani slovenskih partizanskih mornarjev, s katerimi sedaj razpolaga odbor slovenskih partizanskih mornarjev v Piranu.

To posebno številko »Naši borci« so razdelili vsem nekdanjim pripadnikom pomorskih enot s prošnjo, da dopolnijo sezname preživelih in padlih mornarjev ter da pošljejo svoje prispevke in ostalo zgodovinsko gradivo odboru v Piranu, da na ta način omogočijo izid kronike leta 1970. A. K.

SODOBNA ILUSTRIRANA ENCIKLOPEDIJA

ZGODOVINA

Peta knjiga sodobne ilustrirane enciklopedije, ki je nedavno prišla na knjižni trg, nosi preprost naslov ZGODOVINA, toda ta knjiga je po svoji vsebini mnogo več, kakor bi od preprostega naslova pričakovali, saj nudi zaokrožen pregled zgodovinskega dogajanja na našem planetu od začetkov civilizacije do danes, se pravi, da knjiga časovno zajema obdobje od razcveta starih rečnih civilizacij v tretjem tisočletju pred našim štetjem pa do prvega izida te knjige (1962), skupaj torej obdobje pet tisoč let.

V bistvu je to knjiga, ki v šestih poglavjih, razdeljenih na knjižni trg, nosi preprost naslov ZGODOVINA, toda ta knjiga je po svoji vsebini mnogo več, kakor bi od preprostega naslova pričakovali, saj nudi zaokrožen pregled zgodovinskega dogajanja na našem planetu od začetkov civilizacije do danes, se pravi, da knjiga časovno zajema obdobje od razcveta starih rečnih civilizacij v tretjem tisočletju pred našim štetjem pa do prvega izida te knjige (1962), skupaj torej obdobje pet tisoč let.

Uredniški petčlanski odbor, odbor, ki ga sestavljajo zgodovinarji znanih imen (Barry, dr. Bronowski, Fisher, Huxley), je vodil Alan Bullock, tudi pri nas znani biograf — zgodovinar svetovnega slovesa. Razumljivo je, da so pri uredniškem odboru sodelovali zgodovinarji in strokovnjaki za zgodovino posamez-

nih obdobji in dežel. Se posebej je treba omeniti dva slovenska zgodovinarja, ki sta sodelovala pri slovenski izdaji — prevajalca in deloma prireditelja Boga Stupana in dr. Mele Mikuža, ki je v knjigo dodal obsežen prikaz novejšje zgodovine jugoslovanskih narodov in naše revolucije, ker je bil prvotno v knjigi preskromen in so bili naši narodi le na kratko omenjeni v zvezi z zgodovino Avstro-Ogrske, medtem ko je le o Srbiji napisano nekaj več ob bizantinski in turški zgodovini.

Kot vemo, gre pri ilustrirani enciklopediji za skupno izdajo večjih svetovnih založb in je prevedena iz angleškega originala, zategadelj so tembolj potrebne, nujne in koristne dopolnitve domačih strokovnjakov, še zlasti, ker se ne razlikujejo od poglavij tujih avtorjev. Glavno pa je, da smo dobili v zgodovini pravičen delež in pravo mesto.

Pravijo, da je zgodovina najbolj aktivnejša učiteljica, veda, ki ne prenese pristranskosti, potrjenosti in laži, se pravi, da mora prikazati zgodovinske dogodke take, kakršni so; vendar je zgodovina nujno izraz določenega svetovnega nazora. Zato je tudi v uvodu zapisano, da so bili pisali po metodah znanstvenega dela in svetovnega nazora pod močnim vplivom modificiranega in moderniziranega pozitivizma. Avtorji potemtakem eklektično povezujejo nekatera idealistična stališča z materialističnimi razlagami. Ta na eni strani dokazuje, kako daleč je prodrla marksistična pojmovanje zgodovine, na drugi strani pa kažejo avtorji presenetljivo nerazumevanje do razrednega boja v 19. stoletju. Vsekakor pa so se avtorji trudili vnesti v ZGODOVINO veliko novega in še neznanega, saj podaja knjiga nekatera najnovejša dognanja zgodovinske znanosti. O zgodovini nekaterih dežel, kot npr. ameriške civilizacije pred odkritjem, zgodovine Vzhodne in Zahodne Afrike, starejšje zgodovine Indije, Kitajske in japonske, smo doslej iz razpoložljive literature le malo zvedeli. Slovenci o tem še nimamo bolj strnjene, popolnejšega prikaza. Omeniti je treba tudi stvarno kazalo in kratke biografije pomembnejših zgodovinskih osebnosti, ki so knjižni dodani na koncu.

Zgodovina v okviru ilustrirane enciklopedije je izredno lepa in bogata po ilustrativni opreli, po barvnih in črno belih fotografijah, številnih zemljevidih in diagramih, kronoloških tabelah, kar je knjižni bistveno dopolnilo. Za zgodovinski prikaz dogodkov je treba še posebej poudariti barvna in črna bela slikarska in risarska dela sodobnikov in tudi starih mojstrov, ki jih je založnik izbral med najboljšimi, kar jih premorejo muzeji in zasebne zbirke iz vsega sveta.

Mladinska knjiga je izdala ZGODOVINO izpolnila občutno vrzel v naši poljudno znanstveni zgodovinski literaturi, saj to delo v mednarodnem merilu, se posebej v slovenskem založništvu, pomeni vrhunski dosežek. Knjiga bo nedvomno pritegnila širok krog bralcev, saj to vsestransko zasluži. Č. S.

ODKRITJE SPOMINSKE PLOŠČE — Spominsko ploščo v avli nove šole »Ivana Kovačiča-Efenke« v Mirni peči je odkril predstavnik republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije Jože Borštnar

NAMESTO ČESTITK

Pred kratkim je priljubljeni »udarni« predsednik občinskega odbora Zveze združenih borcev NOV Maribor in republiški poslanec, narodni heroj Janez Hribar, praznoval svojo petdesetletnico. Ob tej priložnosti je za bralce našega lista odgovoril na nekaj vprašanj.

VPRAŠANJE: Česa si v življenju najbolj želiš?

ODGOVOR: Miru in spoštovanju med narodi in državami, da bi živeli brez preprirov, strahu in hinavščine. Da bi Rusi vendar spoznali, da mi Jugoslovani peljemo pravilno pot.

litiko, s kakršno bi bili lahko tudi sami zadovoljni. Pri nas pa si želim, da bi se dolgo živeli tovariši Tito in da bi mlajši, ki zdaj stopajo v ospreje, ravno tako kot on odkrito in pošteno delali za ljudstvo. Želel bi tudi, da bi naši voditelji odkrito in pošteno priznavali svoje zmožnosti in dajali predloge, kako bi lažje urejali naše življenje.

VPRAŠANJE: Najboljši doživljaj tvoje preteklosti?

ODGOVOR: Brez dvoma osvoboditev leta 1945, ko smo

prikorakali v Ljubljano — bil sem na čelu 18. divizije kot njen komandant. Sprejem v Ljubljani je za nas pomenil nagrado za vse tisto, kar smo v vojni pretrpeli. Prav tako je bil zame tudi izreden doživljaj prvo srečanje s tovarišem Titom v Kamniku leta 1945, ko je prvič po vojni prišel v Slovenijo.

VPRAŠANJE: Pa tvoj najhujši doživljaj?

ODGOVOR: Ko sem končal osnovno šolo, bi se bil šel rad nečesa učiti. Takrat je bilo zelo težko dobiti učno mesto. Dolgo sem se trudil, da bi kje kaj dobil, nazadnje sem se šel učiti v Ljubljano za instalaterja centralne kurjave. To je bil takrat kaj malo obetaven poklic, ker je bilo naprav za centralno kurjavo v Ljubljani še zelo malo.

Učil sem se štiri leta. Pozimi sem hodil peš dve uri daleč, da sem iz domače vasi prišel v Ljubljano, poleti pa sem se vozil s kolesom. Kaj je pomenilo za mladega, nedoraslega in neutrnjenega fanta vstajati dobri dve uri pred pričetkom delovnega časa, ki se je že brez tega začel zelo zgodaj, zdaj le malokdo ve. Še pri partizanih mi ni bilo tako hudo kot takrat. To so moji najhujši doživljaji...

VPRAŠANJE: Tvoji načrti za prihodnost?

ODGOVOR: Prenehati kar se da več resničnih izkušenj iz osvobodilne vojne na mladi

rod. Da bodo pripravljene tudi na težave, če se bodo kdaj znašli v podobnem položaju, kot smo se mi leta 1941, da ne bodo vedeli le za zmage in uspehe. Pomagati Zvezi združenih borcev pri uresničevanju njenih nalog in ciljev, vsestransko in po svoji sposobnosti pomagati Zvezi komunistov v uresničevanju njenega programa pri graditvi socializma.

Zapisal MP

IMELI SMO LJUDI

Franc Vidali-Zvezdan

Na svojem domu v Kubeu je umrl Franc Vidali-Zvezdan, član ZB Gradišče. Izgubili smo predvojno revolucionarno in sledenega protifašista.

Po vrnitvi iz prve svetovne vojne je tovariš Zvezdan doma pričel razlagati potrebo, da bi odpravili izkoriščanje človeka po človeku. Toda fašizem je zatrl vsakršno njegovo napredno misel, kot misli mnogih drugih svobodoljubov. Junija 1932 je sodeloval v demonstracijah pred fašistično občno Dekani ter osem dni kasneje pred koprskim glavarstvom.

Tovariš Zvezdan je sodeloval tudi v NOB. Decembra 1944 so ga Nemci odgnali v Mauthausen; aretirali so ga kot vojaškega referenta vaškega odbora OF Kubeu. Tudi po vojni je pokojni Vidali bil v vrstah za napredek novega življenja ter po svojih močeh pomagal uresničevati ideale, ki so jamstvo za našo neodvisnost ter srečno prihodnost.

Franc Rus

Umrl je star komaj 55 let, ko bi moral uživati sadove svojega življenja. Isel je iz družine malega kmeta na Hrševem pri Dobrovi pri Ljubljani.

Za NOB je pričel delati leta 1941, leta 1943 pa je vstopil v NOV. Iz vojske je bil izločen leta 1945.

Vrnil se je v domačo vaso. Član ZB je bil od ustanovitve, dolgo je delal v odboru ZB Dobrova. Bil je tudi aktiven član pri gasilcih, kjer je bil več let blagajnik, zadnja leta pa predsednik. Bil je tudi član kmetijske zadruge Dobrova od ustanovitve dalje. Pozneje se je zaposlil v tovarni »Lek« v Ljubljani.

Obdržali ga bomo v lepem spominu kot tovariša in borca. J. K.

Jože Vidmar-Kraljič

V zgodnjih jesenskih dneh je v Zagrebu umrl revolucionar Jože Vidmar-Kraljič, star 61 let.

Pokojni tovariš Vidmar je že pred vojno kot mlad učitelj na Primorskem zaradi svojega naprednega in nacionalnega prepričanja zbežal pred fašisti v Jugoslavijo in v Trešnjevki našel svoj grad dom. Takoj po prihodu v Zagreb se je vključil v napredno mladinsko organizacijo, kjer se je udeleževal do okupacije. Kot prepričan antifašist in revolucionar se je leta 1941 pridružil vsesplošni borbi jugoslovanskih narodov v borbi proti okupatorju in sodeloval pri ustanovitvi podoborov Primorčev-Istranov NOV v Trešnjevki, ki se je formalno v trešnjevsko okrožje NOB. Kot ilegalni delavec, član osvobodilne fronte in komunistične partije je izvrševal naloge, ki mu jih je zaupala narodnoosvobodilna fronta in komunistična partija.

Pri svojem revolucionarnem delu je bil skromen, vreden in pošten, vreden sodelavca, ki ni nikdar sili v ospreje. Zbiral je material za denar za NOV. Sodeloval pri akcijah in propagandi ter zbiral prostovoljce za NOV.

Po razrešitvi predsednika trešnjevskega okrožja NOB je predsedniško mesto prevzel Jože Vidmar in opravljal to funkcijo do aretacije 20. I. 1945. V istih dneh je bil vse do osvoboditve mesta Zagreba, kjer so ga zelo mučili, vendar ni ničesar izdal.

Po osvoboditvi je sodeloval pri organizaciji odbora za reparacijo Slovencev v Zagrebu. Sodeloval je tudi pri izgradnji temeljev slovenskega kulturnega in prosvetnega društva »Slovenski dom« v Zagrebu. Kot učitelj je nadaljeval svoje delo pri vzgoji mladih in odraslih.

Dolgoletno revolucionarno delo pred drugo svetovno vojno, v narodnoosvobodilni borbi in revolucionarnem delu v novi Jugoslaviji je zražljalo njegovo zdravje. Tovariš Josip Vidmar-Kraljič je umrl kot skromen prosvetni in politični delavec.

Slava njegovemu spominu!

Partizanska ljudska pesem

ZLATA:

Begunjski zvon

Pozdravljen, o begunjski zvon, pozdravljamo te iz okov in spon! Slovence gorje kipi do neba! O, begunjski zvon, ti greš do srca!

Ko v bunkerjih gineš dan za nočjo, premišljaš nazaj, kar je nekdanj bilo. Srce onemoglo nam v prsih drhti in stisnjena pest grozi... grozi...

Skoz mreže žalostna gledam na vrt... Tam fantje slovenski in vrstah stoje in mirno uklenjene roke drže. a avto že čaka, da pelje jih v — smrt.

Pesem je bila objavljena v brošuri »Iz težkih dni«, julija 1944

Program množičnih oblik izobraževanja in vzgoje za vseljudsko obrambo v okviru delavskih univerz

Komisija za obrambno vzgojo prebivalstva pri Zvezi delavskih univerz Slovenije je na svoji razširjeni seji dne 22. oktobra sprejela okvirni program za množične oblike izobraževanja in vzgoje za vseljudsko obrambo v izobraževalnem letu 1968/69

Vsebina programa temelji na smotnih vseljudskih obrambah in na smernicah, ki so jih dali v zadnjem obdobju pristojni republiški organi. Pri tem so upoštevali, da bo načrtno izobraževanje prebivalstva za vseljudsko obrambo potekalo v 2 smereh:

1. V posebnih oblikah in s poglobljenim vojaško-strokovnim programom za nekatere kategorije.

2. V množičnih oblikah, namenjenih prebivalstvu v mestih in na podeželju, še posebej pa mladini.

S tem delavskih univerz kot specializirane ustanove za izobraževanje odraslih prevzemajo vlogo izvajalca množičnih oblik izobraževanja in vzgoje za vseljudsko obrambo.

Pri tem je zamišljeno, da bi bila obrambna vzgoja sestavni del splošne družbene vzgoje. Pri izobraževanju in splošni pripravi občanov je glavni cilj, da bo vsakdo seznanjen s koncepti za vseljudsko obrambo.

Informiranje in seznanjanje prebivalstva naj bi bila le ena izmed nalog, ki se uresničuje pri realizaciji programa. Enako pomembno pa je vplivanje na zavest prebivalcev, na njihova patriotična čustva in odločnost, da se v primeru potrebe nemudoma vključijo v splošno ljudsko obrambo.

Osnovna tema okvirnega programa je vseljudska obramba. Ta tema bo obdelana s ciklusom predavanj. V programski okvir bodo vključene izkušnje iz NOB ter izkušnje drugih

dežel, za širšo orientacijo pa pogled na naš položaj v Evropi in v svetu. Posebna tema bo posvečena tudi psihološki vojni.

Celotna tematika bo obravnavana iz širših političnih in vojaško-strokovnih vidikov. Konkretni vojaški, strateški in taktični načrti namreč dobijo svoj pravi pomen le, če jih gledamo skozi politično prizmo, skozi naša načela, naše odnose do drugih držav in mednarodne odnose.

Okvirni program, ki ga je že pripravila zveza delavskih univerz Slovenije in ki je namenjen delavskim univerzam v občinah, izhaja iz programskega okvira, ki je bil izdelan za navedeno prvo smer izobraževanja in prikazan na seminarju za predavatelje na visoki šoli za politične vede v Ljubljani septembra letos. Vsebinsko in metodno je program prilagojen izobraževanju, ki je namenjeno širšemu krogu prebivalstva in množičnim oblikam obrambne vzgoje, ki naj se razvijajo v vsaki krajevni skupnosti, vsaki delovni organizaciji. K tem oblikam je treba pritegniti slehernega občana.

Program zajema 5 osnovnih tematskih področij, ki predstavljajo okvir tem, ki naj bi jih obvezno obravnavali v okviru množičnih oblik izobraževanja prebivalstva ali pa vključevali v šolanje, namenjeno doraščajoči mladini.

V omenjenih temah bo zajeto:

Vseljudska obramba, njena nujnost, cilji in naloge.

Evropa v luči strateških načrtov, NATO in varšavski pakt. Politična in ekonomska razdeljenost, delitev na vojaške bloke in interesne sfere, položaj posameznih držav, odnosi in potrebnost naše pripravljenosti na obrambo pred različnimi morebitnimi napadalci.

Nadalje bodo opisane možnosti obrambe malih držav pred velikimi silami. Izkušnje naše NOB, Vietnam, Alžir, odpor češkega in slovaškega ljudstva zgodovinski, politični, strateški in taktični vzroki, nujnosti vse ljudske obrambe v Jugoslaviji

Govora bo o skritih sovražnikih, psihološki vojni, sovražni propagandi, virih dezinformacij, in demoralizacije, budnosti in ukrepanju v morebitnih situacijah.

Za realizacijo predvidenega programa je potrebno, da koordinacijski odbori za vprašanja obrambe pri občinskih konferencah Socialistične zveze sporazumno s sveti za narodno obrambo

bo pri občinskih skupščinah in delavskih univerzah pripravili konkretne načrte za izobraževalno dejavnost. Zagotoviti je treba sredstva in ustrezen predavateljski kader. Vse to pa naj bo stvar skupnega dogovora, ker bo delitev dela pri tem izobraževanju lahko pri posameznih občinah različna.

Pri množični akciji za izobraževanje in pripravo prebivalstva na vseljudsko obrambo bodo kot oblika prevladovali ciklusi predavanj in razprav na osnovi zasnovanega programa.

Na seji uvodoma omenjene komisije so še poudarili, da je za uspešnost tega izobraževanja zlasti važno, da je zbor predavateljev strokovno, politično in vzgojno ustrezen. Predavatelji, ki so jih načrtno izbrali posamezne občine, so že prejeli ustrezna navodila pri visoki šoli za politične vede. Njihovo število pa verjetno ne bo zadoščalo in bo nujno v predavateljski aktiv vključiti še druge ustrezne kadre.

B. B.

Administracija in humanost

Ni še dolgo tega, ko smo v naših časopisih brali, kako je neka angleška lady, že precej priletna — članica britanskega parlamenta — potovala v Skopje, da preda nekaj sto hiš, zgrajenih s prostovoljnimi prispevki organizacije, v kateri vodstvu je bila tudi ona. Gostja se je stiskala v polnem kupeju drugega razreda brzega

vlaka od Calaisa in je neke blizu Zagreba rekla svojemu slučajnemu jugoslovanskemu sopotniku, da ni utrujena, ker da je prespala v Badgasteinu, a da za spalnik njena organizacija nima denarja. Ta primer smo navedli samo, da primerjamo: kdo bi lahko stavljal, da v porušeno mesto, v katerem bi Jugoslavlani zgradili nekaj deset hiš, ne bi na oddajo letih odšla cela delegacija z najkomfortnejšimi prevoznimi sredstvi in ustreznimi dnevniki.

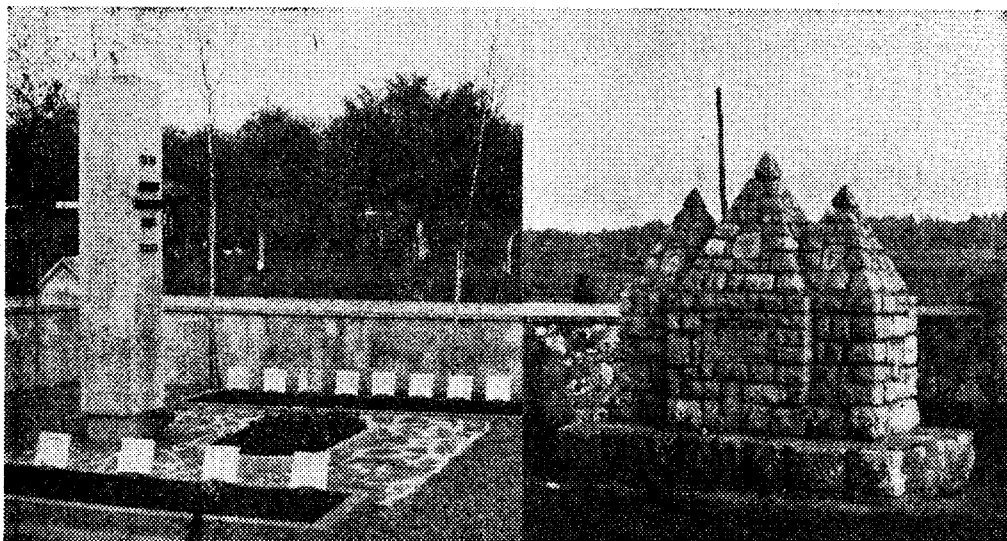
Tega primera se spominjamo sedaj, ko so objavljeni podatki, kam gre polovica dohodkov Jugoslovanske loterije, ki je z zakonom določena za socialno-humanitarne namene. Od 48,7 milijona novih dinarjev porabijo 11,3 milijona vodstva in administracije socialno humanitarnih organizacij na zvezni ravni (Rdeči križ, Zveza gluhih, Zveza slepih, Zveza invalidov dela, Zveza za vzgojo in skrb za otroke in druge), 2,7 milijona porabijo zvezne ustanove s teh področij, a tudi na-

daljnjih 4,2 milijona dinarjev gre za socialno-humanitarne potrebe v državnem središču. Z drugimi besedami: več ali manj upravičeno se od 48,7 milijona socialno-humanitarnih dinarjev od loterije porabi v federaciji nad 18,2 milijona, na ravni, ki je precej višja od ravni tistih, ki jim je ta pomoč res potrebna in namenjena.

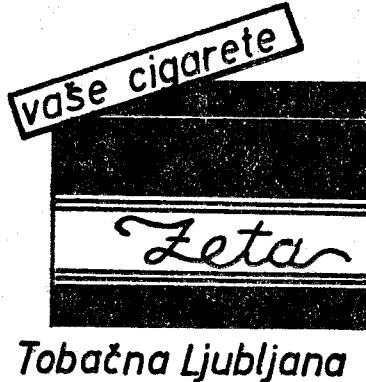
Razumljivo je, da je za vsem veren odgovor potrebna podrobna analiza o tem, za kaj se ta denar v federaciji uporablja. Seje potem bi bilo mogoče povsem natančno odtehtati težo mednarodne, elaboratske, športne, manifestacijske in reprezentativne aktivnosti zveznih vodstev socialno-humanitarnih organizacij. Zato bi bilo prav seznaniti se tudi s tem, kako in kaj delajo republiška vodstva teh organizacij.

Koristnost vsake stvari je relativna in se lahko oceni šele s primerjanjem. Toda pri stvarih te vrste se lahko povsem zagotovo trdi, da v bistvu nekaj ni v redu, ko profesionalizem in administrativna zgradba organizacij — ki drugje po svetu slonijo na navdušenju in prostovoljnem delu — porabijo veliko sredstev, ki so z zakonom namenjena za lajšanje težav najbolj prizadetih ljudi. V času ko preučujemo stopnje in oblike naše solidarnosti in iščemo tudi nova pota, da bi pomagali tistim, ki jim je iz teh ali onih razlogov huje, je pač le treba pogledati tudi na stare, ustaljene in po vzorcu državno partijske organizacije urejene humanitarne organizacije. Ne da bi pri tem prišlo do primera Angležinje v vlaku, ki je vozil proti Skopju, ker je menda to v teh razmerah nedosegljivo, pač pa da se od denarja, namenjenega za lajšanje težav prizadetih, troši manj za papir, uradnike in administracijo.

(Iz Ekonomske politike)

NOVI IN STARI SPOMENIKI V VAVTI VASI PRI NOVEM MESTU — Prebivalci Vavte vasi so na pokopališču postavili večino s prostovoljnimi prispevki novi spomenik. Obelisk so postavili pred približno dvema letoma, letos pa so grobove padlih za svobodo opremili z marmornatimi ploščami z napisi. Imena padlih za svobodo so zapisana tudi na obelisku. Stari spomenik (na desni) stoji tik pokopališkega zidu, na mestu, kjer je okupator postrelil preko 20 ujetih partizanov; med njimi so bili tudi fantje iz Podhoste. Stari spomenik je dokaj zanemaran. Dva dni pred dnevom mrtvih so ob njegovem vzhodu ležali prazni kozarci, vrhovi triglave skulpture pa so odkrušeni in jih more vsak z lahkoto potisniti na tla

Tobačna Ljubljana

PRAVNA POSVETOVALNICA

Naj danes namesto na eno samo vprašanje odgovorimo preko te rubrike na več vprašanj naših naročnikov, na nekatera od številnih vprašanj, ki vsakodnevno prihajajo na našo pravno posvetovalnico.

1. Tovarišica P. F. iz Pil. piše, da je vdova vojaškega vojnega invalida, ki je nedavno umrl. Mož je bil invalid I. skupine in je z ortopedskim

sprašuje, kako je s pravicami Primorcev, nekdanjih italijanskih državljanov. Ali velja zanje datum 13. oktober 1943 samo za pokojnino ali tudi drugače za vse druge pravice

4. Tov. A. A. iz C. vprašuje, ali mu kot upokojencu pripada dodatek za borce?

1. Res je, da bodo dohodki vdove vojaškega vojnega in-

šanje invalidskega dodatka. Prav ta zakon pa tudi določa kot najvišji invalidski dodatek znesek 350 N-din mesečno.

2. V našem časopisu smo že večkrat prikazali značaj in naloge naše pravne posvetovalnice. V okviru našega časopisa obstoji pravna posvetovalnica, ki seveda ni noben organ. Zato tudi pravna posvetovalnica ne more nikjer posredovati, to pa tudi ni njena naloga. Namen posvetovalnice je nuditi bralcem pravni nasvet, pravno mnenje v invalidskih, pokojninskih in drugih zadevah. Zato tudi našemu

bralcu onstran meje ne moremo ustreči in ne moremo v njegovo korist posredovati pri državnem organu, ki rešuje njegovo pritožbo. Tako posredovanje ne samo da je v nasprotju z našimi nalogami, tudi po zakonu ne bi bilo dopustno. Državni organ sam rešuje svoje zadeve in kakršno koli posredovanje ni dopustno.

3. S predpisom, ki določa, da so borci NOV, bivši italijanski državljanji, ki so stopili v partizane do 13. oktobra 1943, izenačeni z drugimi borci, ki so stopili v NOV do 9. IX. 1943, je povedano vse. Ne gre torej samo za pokojnino. Res pa je, da prihaja to v poštev prak-

tično predvsem pri pokojninah in pravicah, ki so z njo v zvezi. Vendar pa je možno takemu borcu, bivšemu italijanskemu državljanu, ki je v NOV stopil do 13. X. 1943, uveljaviti tudi dodatek za borce, do katerega po sedanjih predpisih ni imel pravice.

4. Tudi o dodatku za borce je bil že večkrat govor v našem časopisu. Upokojencem dodatek za borce ne pripada, temveč samo tistim, ki so v rednem delovnem razmerju ali na rehabilitaciji. Izpolnjeni pa morajo biti seveda še drugi pogoji (udeležba v NOV pred 9. IX. 1943, najmanj 15 let pokojninske dobe itd.). Seveda pa se upokojencem, če so v času službovanja dobivali dodatek za borce, ta upošteva pri izračunavanju pokojninske osnove.

POJASNILO

V naši PRAVNI POSVETOVALNICI z dne 29. X. je v pojasnilu glede uveljavljanja dodatka za borce prišlo do pomote, ki jo popravljamo:

Dodatek za borce pripada bivšemu borcu od takrat, ko je izpolnil pogoje, vendar le, če je zahtevek vložil v roku 3 mesecev, ko je pridobil pravico do dodatka. Če zahteve ne vložijo v treh mesecih po izpolnitvi pogojev, mu pripada dodatek od vložitve prvojnje dalje in za tri mesece nazaj.

Invalidski dodatek, datum 13. X. 1943 in še kaj

in invalidskim dodatkom ter dodatkom za tujo pomoč prejemal 1569,80 din mesečno. Po moževi smrti pa so ji priznali 12 din mesečno invalidnine ter 350 din invalidskega dodatka. To pa se ji zdi premalo, saj od tega ne more živeti.

2. Tovariš L. S., ki je doma s Primorskega, onstran meje, piše, da je bil kaznovan od sodnika za prekrške v Novi Gorici, da se mu je pri tem zgodila krivica, ker je bil izzvan in ni sam napadel nikogar. Prosi nas, naj posreduje mo pri sodniku za prekrške, kamor se je pritožil.

3. Tov. I. P. z Vrhnike pa

valida I. skupine znatno nižji, kot so bili doslej. Invalidnina invalida I. skupine, ki ima pravico do dodatka za tujo pomoč in pravico do ortopedskega ter invalidskega dodatka, ki seveda nekaj drugega kot invalidnina vdove vojaškega vojnega invalida. Vendar pa je vdovi priznan invalidski dodatek v najvišjem možnem znesku 350 N-din mesečno. Višjega invalidskega dodatka vдова ne more prejeti. Res pa je, da je sama invalidnina, ki jo zakon priznava vdovi, tako nizka, da ne pomeni ničesar. Prav zato je bil tudi izdan republiški zakon o vojni invalidih, ki ureja tudi vpra-

šanje invalidskega dodatka. Prav ta zakon pa tudi določa kot najvišji invalidski dodatek znesek 350 N-din mesečno.

Luksemburžani v nemški vojski

Otto Güsser, doma iz Luksemburga, je bil eden tistih, ki so jih nacisti prisilno mobilizirali v nemško vojsko, ko so okupirali to državo in jo priključili nemškemu rajhu v drugi svetovni vojni. Tako je ta človek, kot nemški vojak, preživel nekaj časa tudi v naših krajih s skupino svojih rojakov. Bil je s svojo četo tudi v Litiji takrat, ko so jih hoteli nacisti poslati na hajko proti partizanom, menda je bilo to spomladi leta 1943. a so se uprli. O tem je bil pred nekaj leti objavljen članek v TV-15. Nacisti so potem vse Luksemburžane aretirali in jih poslali v koncentracijska taborišča Dachau, Mauthausen, Flossenbürg in druga.

O vsem tem mi je pripovedoval Güsser pred dobrim mesecem, ko se je s prijateljem vračal iz naše države preko Jesenic. V bifeju pred železniško postajo sta nekaj kupovala in smo tu slučajno prišli v razgovor. V kolodvorski restavraciji smo se za kratek čas zadržali in tu mi je pravil o kratkem bivanju v Litiji, o tem, kako je prišel nekajkrat tudi v Begunje, kjer je imel znanca policista in o tem, kako je preživel do konca vojne v koncentracijskem taborišču Sachsenhausen. Dejal je,

da so oni dosti lažje prenašali vse tegobe koncentracijskih taborišč kot pa zaporniki drugih narodnosti, ker so jih smatrali za Nemce. Pravil mi je, da se vsako leto srečajo preživeli tovariši, ki so bili med vojno v naših krajih in se tu uprli.

Srečko Šorli

**kdor
res
pozna**

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE ZLATE IZDELKE

SOCIETA

"DARWIL"

GENERALNO SVICARSKO ZASTOPSTVO
TRST, Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

● NUDI PO SVETOVNIH KONKURENCNIH CENAH
NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI
iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA
zlata.

● PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

● NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR
DARWIL in ARETTA.

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji.

Zvišanje dodatka za zaposlene borce in osebnih invalidnin

O tem, da so na skupni seji komisije zveznega in socialno-zdravstvenega zbora zvezne skupščine za probleme borcev in odbora socialnozdravstvenega zbora sklepali o valorizaciji vojaških pokojnin, smo že poročali. Toda na tej seji so obravnavali tudi problematiko dodatka za zaposlene borce. Sedaj pa je zvezni izvršni svet že dostavil zvezni skupščini osnutek zakona o spremembah in dopolnitvah omenjenega zakona.

Ker je v predlogu tega zakona predvideno zvišanje dodatka na 800 novih dinarjev mesečno in ker znaša v Sloveniji dodatek za zaposlene borce 993 novih dinarjev, je treba zagotoviti, da gre za zvezni zakon o dodatku borcem. V Sloveniji bo ostal v veljavi znesek 993 novih dinarjev. Toda zvišanje zveznega dodatka zmanjša razliko med zveznim in republiškim dodatkom in ker je s tem prizadetih 2205 udeležev dodatka iz Slovenije, bo SR Slovenija s tem prihranila precejšnja sredstva, ki jih lahko uporabi za druge izboljšave položaja borcev.

Na omenjeni skupni seji so obravnavali tudi potrebo izboljšanja nekaterih oblik invalidskega varstva. Sprejeli so predlog, naj bi vdovam in drugim družinskim članom invalidov I. in II. skupine, ki so prejeli dodatek za nego in tujo pomoč, dodeljevali poseben dodatek. Ta naj bi bil enak dodatku za nego in tujo pomoč, ki znaša letos 524 novih dinarjev mesečno.

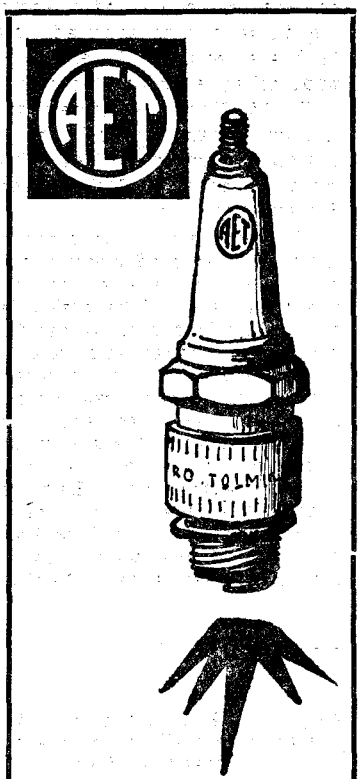
Sprejeli so tudi predlog, da se razširi krog tistih staršev in vdov padlih borcev, ki se sami preživljajo in da se njihova povprašana invalidnina zviša mesečno od 100 na 150 novih dirjev.

Spričo tega, ker znaša razlika med zvišanjem poprečnih dohodkov in osebnih invalidnin v primerjavi z letom 1959 približno 50 odstotkov, so na sestanku sklenili predlagati, naj se zvišajo osebnih invalidnin vojaških vojn invalidov v letu 1969 za 20 odstotkov in ker bi bilo, po mnenju predlagateljev, treba navedeno razliko odpra-

viti do leta 1970, naj bi se nato v letu 1970 zvišale osebnih invalidnine za nadaljnjih 30 odstotkov.

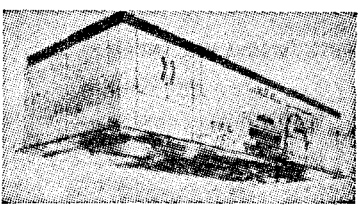
Pričakovati je, da bodo o vseh teh zadevah v kratkem razpravljali v zvezni skupščini.

V. M.

AVTOELEKTRO
TOLMIN

nagrajuje kupce svojih vžigalnih svečk. Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomateriala

IGO

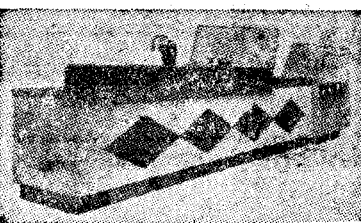
Industrija gostinske
opreme Ljubljana,

Trnovski pristan 8

Hišna centrala 20-869

Komercialni oddelk 21-747

Projektiramo, izdelujemo in montiramo sodobno opremo za vse vrste kuhinj, samopostrežnih restavracij, slaščičarn, gostinskih obratov, ladij, klavnic, mesarij, delikatesnih in samopostrežnih trgovin in ostale izdelke ključavničarske stroke. Priporočamo se za naročila in vas vabimo, da si ogledate naše izdelke v paviljonu »Stalne razstave opreme za gostinstvo in trgovino«.

O delu ZB v Zagradcu

Na sprehodu skozi Suho krajino sem se ustavil pri LOJZETU ORLU, gostilničarju v Zagradcu. Poleg svojega gostinstva — v njegovi hiši je gostilna že preko sto let — se ukvarja tudi z delom v domačem ZB. Kot predsedniku ZB Zagradec sem mu zastavil naslednja vprašanja:

— Najbolj aktualna zadeva ZB v zadnjih mesecih?

— Skozi vse leto smo imeli precej dela: gradili smo namreč novo šolo. Za krajevni praznik 16. julij smo jo slavnostno odprli. Gradnja je veljala sto milijonov. V šolski zid smo vzdali ploščo v spomin šestindesetih žrtvam fašističnega nasilja iz Zagradca. Tako smo

krajevni praznik v spomin na borbo 2. grupe odrediv z Italijani med Zagradcem in Krko dostojno proslavili.

— Kaj bo na dnevnem redu bližnje skupščine ZB?

— Redno letno skupščino bomo imeli decembra letos. Ljudje bodo najverjetneje o vprašanih posebnih delovnih dobi in o kreditih kmetom — borcem. Lani so vsi krediti znašali tri milijone. V našem združenju je večina borcev kmetov, njihove hiše pa so dokaj dotrajane. V zadnjih letih smo obnovili hiše desetim kmetom — borcem.

— Kaj vam pri delu v ZB ni všeč?

— Pristojne komisije za delovno dobo nekatere primere prepočasno urejajo. In v našem združenju je več takih primerov. Če vidim, da je prikraščen borec zaradi birokratskega zadrževanja, se razjezim. Po drugi strani pa so si borci tudi sami krivi, če dvojnega štetja še nimajo urejenega. Prenekalet so prošnjo za priznanje dvojnega štetja vložili pet minut pred dvanajsto.

— Problem, ki vas trenutno najbolj zasuži?

— Tako zame kot za ostale Zagradčane je že dolgo pereče vprašanje vodovoda. To je skupna zadeva mnogih vasi v

Suhi krajini. Ker sem odbornik splošnega odbora skupščine občine Grosuplje, sem pri tem bodočem vodovodu dokaj zaposlen. Vodo je nekaj vasi v Suhi krajini dobilo že leta 1941 in če ne bi bilo vojne, bi jo imele vse vasi do Žužemberka in Dvora. Po vojni pa so vodili tako politiko, da smo bili vedno na repu dogodkov. Zgradili so vodovodni bazen pod Višnjami, ki razliva vodo na Zverče in Prevalje. Načrt za novi vodovod iz Globočca za vasi do Krke je že napravljen. Gradili bomo tudi s samopriskrbi in prostovoljnimi delom. V Zagradcu, Fužinah, Dečji vasi in Grintacu nameravamo nabrati za 25 milijonov denarja in prostovoljnih delovnih ur.

-ZC-

Tudi v prihodnje bo treba pomagati Vietnamu

V treh mesecih, ki so minili med 11. in 12. sejo republiškega koordinacijskega odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije, se je zgodilo precej tega, o čemer je odbor pod predsedstvom Franca Leskoška-Luke razpravljal na svoji seji 5. novembra.

Dve mednarodni srečanja v Ljubljani, opozorilo občinskemu koordinacijskemu odboru o potrebi nadaljevanja zbiranja sredstev in krvi. Pošiljke pomoči v Vietnam. Nabava filma o vietnamski vojni. To je samo del vsega tistega, o čemer so pristojni odborniki razpravljali.

Ugotovili so, da bo pošiljanje pomoči v Vietnam potrebno še dolgo, čeprav so Američani prenehali bombardirati Severni Vietnam. Glede na to so sklenili posvetovati se z zveznim koordinacijskim odborom o načinu pošiljanja nadaljnje pomoči v Vietnam. Tudi občinske koordinacijske odbore bodo obvestili o vsebini nadaljnjega dela in zbiranja pomoči.

V dneh od 22. do 25. avgusta je bila v Ljubljani skupščina Mednarodne konfederacije za mir in razorožitev. Na njej se je zbralo nad 60 delegatov iz vseh strani sveta. Pri pripravi in na sestankih te skupščine so sodelovali tudi člani republiškega koordinacijskega odbora. Iz poročila in razprave o tej skupščini izhaja, da je bilo to mednarodno srečanje zelo pomembno in je vsestransko uspelo.

Z mladinsko konferenco Mednarodne konfederacije za mir in razorožitev, ki je bila prav tako v Ljubljani v dneh od 25.—28. avgusta, pa ni bilo tako in so na njej prišle do izraza marsikateri organizacijske pomanjkljivosti.

Na obeh navedenih mednarodnih srečanjih je odbor navezal stike z mnogimi, predvsem evropskimi delegacijami, ki mu bodo lahko v pomoč pri njegovem nadaljnjem delu za pomoč žrtvam imperialistične agresije.

V. M.

Dogodek iz bojev za severno mejo

Zadnja ofenziva, ki se je začela proti koncu maja leta 1919, je pognala nasprotnika daleč nazaj in zasedli smo vse kraje, kjer je bival naš slovenski rod na Koroškem. Peta četa planinskega polka se je prebila čez reko Krko pri St. Lipšu in zasedla vrhove, od kjer je bil lep pogled tja do Visoke Ostrovice (Hoch Ostowitz). Čez nekaj dni pa je bila četa zamenjana in se je nastanila v šoli v St. Lipšu ob Krki. Tu je bil po naključju ubit neki domačin nemškega porekla in najavljena je bila zavezniška komisija, da preišče ta primer, ker se je to zgodilo že po končani ofenzivi in premirju. Ker smo tudi zvedeli, da pridejo italijanski oficirji, smo tik pred vasjo razpeli čez cesto slovensko zastavo, tako da se je moral italijanski kolonelo upogniti v avtomobilu, ko se je peljal mimo. Ko se je avto ustavil in so oficirji izstopili, pa smo zapeli: »Saj Gorica je sloven-

ska, brez Slovencev Gorice ni«. Italijanski kolonelo, ki je moral nekako razumeti smisel naše pesmi, je glasno dejal: »Nikoli več!« Če bi takrat ne bilo zraven pokojnega narodnega heroja Staneta Zagarja, bi se avto s kolonellom gotovo znašel v obcestnem jarku, ker besedi »nikoli več« nista razdražili le nas, ki smo bili

primorski rojaki, ampak tudi vse ostale prostovoljce in tudi one, ki so prišli k četi po mobilizaciji. Stane je pač trezno predvidel vse težave, ki bi nastale po tem dejanju, saj so bili Italijani največji nasprotniki naših teženj za priključitev slovenske Koroške k Jugoslaviji.

Srečko Sorli

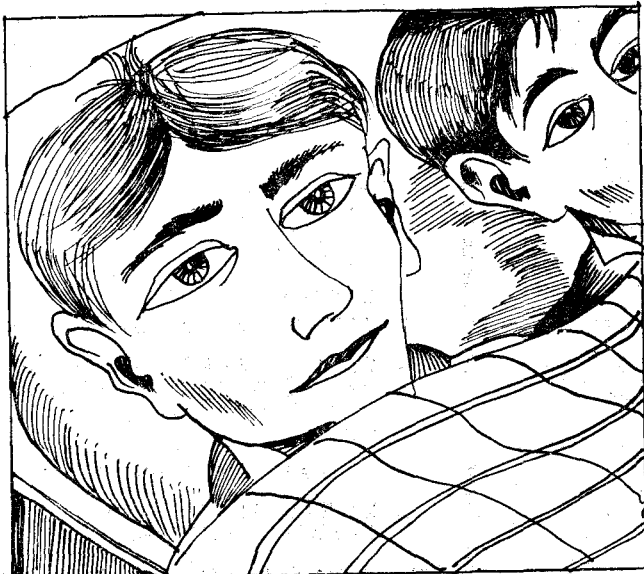
Spremembe v invalidski zakonodaji

Komisija vojaških vojn invalidov pri republiškem odboru ZZB NOV je na svoji seji 5. XI. razpravljala o predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zveznega zakona o vojaških vojn invalidih. Potem ko so od člena do člena obravnavali vsebinske spremembe in dopolnitve, so posamezne člene dopolnili s svojimi pripombami in predlogi.

Predlog zakona bo v kratkem obravnavala zvezna skupščina.

PIŠE:
ANA KUCELJ

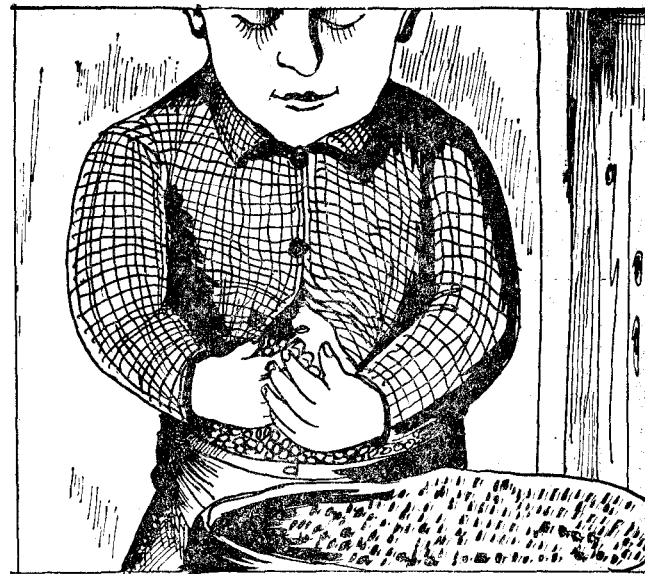
JANEZOVA ČETA
PIŠE:
J. RAVNIK

43. Fantiči so zlezli spet na svoja ležišča, a zaspali niso mogli. Skrbelo jih je, kje bodo dobili nekaj hrane za lačne partizane. Proti jutru so trdno zaspali in sanjali o velikih hlebih kruha, o žgancih, zabeljenih z debelimi ocvirki, o kislem zelju, ki ga je doma vse prehitro zmanjkalo, o krompirju, ki je prav tisti čas tako lepo cvetel in imel okrog stebel v zemlji že kot oreh debele gomolje. V sanjah so imeli vsega dovolj. Prebudilo jih je prekanjanje Metke in Jožka, ki sta tožila, da je bilo premalo mleka, a mati jima je dopovedovala, da ji ga Sivka ni dala več.

44. Vaščani so bili zaposleni s košnjo in spraviljem sena. Tudi Brezarjevi so bili že pokosili travnik in robove ob njivah, seno pa spravili v šupo. Tisti dan je Brinarica kot ponavadi prišla domov ob enajstih, da bi skuhala kosilo, a moški so ostali na senožeti. Mirče je prav tedaj oprezoval, kje nesejo Brinarjeve kokoši, da bi dobil nekaj jajc. Potuhnil se je za skednjem in gledal za kmetico. Odklenila je vežna vrata in vzela škat ter odšla h koritu po vodo, vrata pa pustila napol odprta. Mirče je zagledal na klopi v veži poln pehar ješprenja. Za razmišljanje ni bilo časa.

45. Tesneje je zategnil vrstico, ki mu je služila za hlačni pas, nato pa začel grabiti oluščeno ječmenovo zrnje in ga po pesteh devati za srajco. Nazadnje je vsebino peharja lepo pogladil, da se ne bi takoj opazile jame, nato pa stekel okrog vogala. Slave je imel več sreče z jajci. Dobil jih je pet na Matjonovem skednju. Janez je na njivi izkopal za dva žepa krompirčkov. Čeprav sami niso še ničesar jedli, so bili siti ob misli, da bodo lahko zvečer nekaj dali svojim prijateljem. Mati je za kosilo pripravila polno skledo solate, vmes pa zrezala nekaj krompirjev.

DOBRO JE, ČE VESTE

Tovarna avtobusov v Budimpešti bo postala pred koncem tega desetletja največja tovarna v Evropi s proizvodnjo 7000 vozil na leto; zdaj jih izdelata nekaj več ko 3000.

Bombaž se pridobiva iz dlačic, ki ovijajo seme v plodih tropске in subtropske rastline — bombaževca. Fina medicinska vata je pravzaprav prečiščen in razmaščen bombaž, po kemični spojinji pa: čista celuloza, ki lahko vpija tekočino. Sprito tega in tudi zaradi njenih drugih dobrih lastnosti: mehko (voljnosti), enakomerne porazdelitve snovi, prožnosti in izolacijske uporabnosti je ta vata skoraj nenadomestljiva pri čiščenju in obvezovanju ran, ustavljanju krvavitve itd. Zaslugo za uporabljanje prečiščenega bombaža v medicini pripisujejo nemškemu profesorju dr. Brunsu (zato tudi: »Brunsova vata«), po čigar

Mihailo Marić: ZA KULISAMI EMIGRACIJE

»Elita« na kongresu

Roko Kaleb je bil prevelik strahopetec, da bi se bojeval zoper okupatorja, zato pa je imel dovolj poguma, da je mučil ujete mladince, skojceve in aktiviste. Tedaj je menil, da je zmaga fašističnih idej samo vprašanje časa. Ponavljal je za Mussolinijem: »Zdaj je stoletje fašizma, dvajseto stoletje!« Oktobra 1944 — tik pred osvoboditvijo Beograda — je pobežnil iz glavnega mesta in bil kmalu nato povišan v esesovca.

Esesovski diverzant

Pomladi 1945 je prišel Kaleb v posebno diverzantsko esesovsko šolo »Jagdverband Südost«, ki je s posredovanjem zloglasnega podpolkovnika Otta Skorzenyja bila pod poveljstvom

Kaltenbrunnerja in Himmlerja. V Kaiserwaldu pri Gradcu je bil Kaleb predavatelj za »ideološko delo« z diverzantskimi agenti, ki so jih šolali zato, da bi jih kasneje pošiljali v osvobodeno Jugoslavijo.

Nekaj podobnega počne Kaleb tudi danes, samo da se gre zdaj »demokrata«. Po zlomu nacizma je pobežnil v Italijo in v taborišču za »izseljene osebe« v Eboliu je bil šef barake »Y«. Delal je za ljeticevece, bil je najtesnejši sodelavec Jase Ljotića, brata Dimitrija Mite »Smederevca«. Potem je kmalu odšel v Zahodno Nemčijo, kjer je »svobodno zadihal«. Obenem z drugimi vojnimi zločinci je postal eden izmed voditeljev emigrantskega gibanja, ki do-

biva veliko denarno pomoč od skrajno desničarskih organizacij po vsem svetu. Zaradi »zaslug« je dobil štipendijo za študij prava v Parizu.

»Hrvatska zora«

Kaleb je veselo zapravljaj štipendijo, na Sorboni pa ni naredil niti enega izpita. Vrnil se je v München. Stari ljeticevci so mu zamerili, ker se je po pariškem Pigallu »podil ne za ženskami, marveč za fanti«.

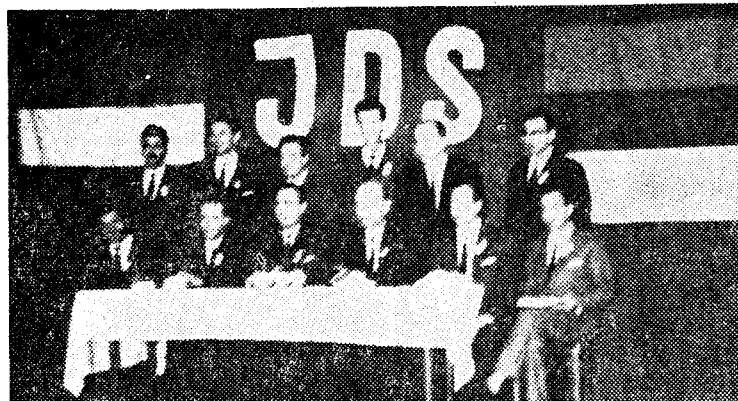
Spori so se večali in naposled je počilo.

Kaleb je ustanovil list »Hrvatska zora« pri ljeticevski emigrantski organizaciji v Münchnu. Casopis je šel slabo v prodajo, denarja je zmanjkovalo, naredili so finančni pregled, toda spor zaradi blagajne se je spremenil v »ideološki boj«. Kaleb se je poslovl od organizacije »Zbor« ter z nekaj odpadlimi ljeticevskimi elementi ustanovil novo organizacijo »Jugoslovenski demokratični savez«.

Prihod izbrancev

V Opladnu se je popoldne pred dnem kongresa začela zbirati »elita« emigrantske organizacije JDS. Delegati so najprej obšli Kaleb, nato pa so spoznali tudi Nenada Petrovića. V prvi skupini so bili Johan Sabo iz Subotice; Nedeljko Raščanin, nekdanji študent in pozneje kriminallec; Franjo Katić, nekoč fotoreporter, ki je delal v Zagrebu in Beogradu. Zvečer so prišli: visoki in elegantni Slobodan Stanković, ki je kot pisar v ljeticevskih enotah dobil zvečvek »Cata«; Ante Škeljo iz okolice Šibenika, ki je bil nekoč oficir JNA, pozneje pa se je ukvarjal s poveljstvi; Sveta Milenković in Zdenko Antić, nekdanja okupatorjeva oficirja iz »prstovoljskega korpusa«, potem pa še Mladen Srdić, Zivan Kačić, ustaš Topić s sinom in drugi.

Pričakovali so tudi avtobus s skupino emigrantov iz Londona, toda pred njo je prišla skupina iz Francije. V njej so bili trije emigranti iz Pariza, ki jih je vodil Mirko Bojić. Kot gost je prišel »predstavnik sku-

Predsedstvo JDS na kongresu v Opladnu: Škeljo, Kačić, Stanković, »Cata«, Kaleb, Antić in Milenković. Stojijo: Bojić, Čekerevac, Djordjević, Bjelanović, Katić in Marčetić

pine Živka Topalovića« Mauć, ki je predstavljal nekdanjega četniškega poglavarja »Nacionalnega komiteja« in njegovo ženo Milico — in nikogar drugega.

Na slavnostni večerji pred kongresom je Nenad Petrović prenesel »Cati« pozdrave nekdanjega majorja Marinčevića. Ob tej priložnosti mu je »Cata« dejal, da ga veseli, da sta se spoznala in da mu je Roko Kaleb že dosti govoril o njem. Vendar Petroviću ni tako hitro zaupal. Najprej ga je hotel preizkusiti.

»Siva eminenca« preverja

Petrović ni doslej skoraj nič vedel o Slobodanu Stankoviću, zato pa se je »Cata« potrudil v nasprotni smeri. Vprašal je Petrovića, od kod je, kaj so njegovi starši itd. Petrović je dejal, da je študiral tehniko, »Cata« pa ga je takoj vprašal, na katerem oddelku je bil in kdo so bili njegovi profesorji. Petrović se je spomnil priimkov nekaj profesorjev, ki so jih pač poznali na vsej beograjski univerzi, in »Catova« radovednost je bila potešana.

Kaj je JDS?

Ustanovni kongres JDS je bil leta 1960 v Londonu v navzočnosti dvajsetice »delegatov«. Nastala je nova organizacija v vrsti podobnih in njeni ustanovitelji so se postavljali za novo »silo«. V »ideološkem« pogledu se JDS razlikuje od drugih emigrantskih organizacij le v enem osnovnem vprašanju: priznava federativno ureditev

Jugoslavije. Torej je tudi JDS za tisto, kar so si narodi Jugoslavije pridobili v štiriletnem krvavem boju, čeprav je bila večina voditeljev JDS v okupatorjevi službi. JDS je tudi za druge stvari, ki obstajajo v Jugoslaviji, razen seveda za komunizem in komunistično partijo. Program je torej takšen, da bi emigranti iz JDS le malo spreminjali, če bi prevzeli oblast v Jugoslaviji: takšne so pač njihove utopične sanjarije. No, potem bi že kaj spremenili, vendar tako, da bi bilo »v duhu ureditve, ki velja v Združenih državah Amerike«. O izvedbi teh zamisli so govorili tudi na kongresu JDS v Opladnu.

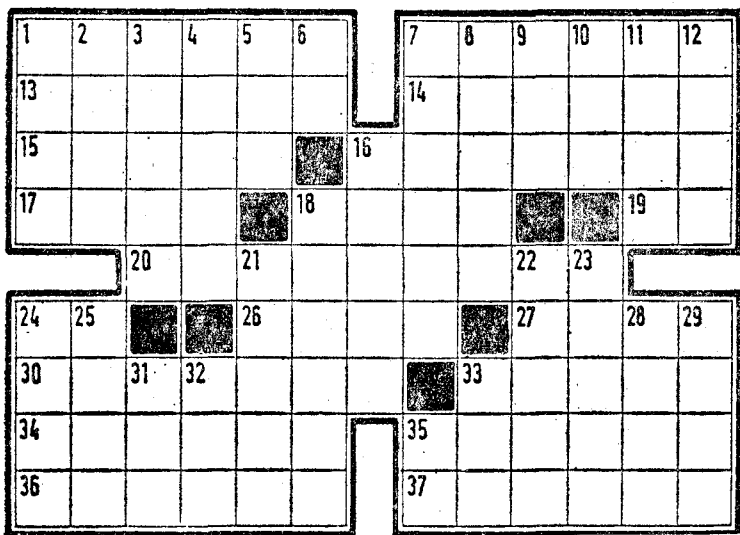
Večina je stara

»Med 52 delegati in gosti« mi je 12. aprila 1966 pisal Nenad Petrović, »jih je bilo le 14 — po mojem mnenju — mlajših od 45 let. Vsi drugi so bili dosti starejši.«

Navzlic prizadevanjem — pri tem so uporabljali glasil »Hrvatska zora« in »Srpski vidici« — pa novih članov niso dobili veliko. To je mogoče sklepati tudi po primeru Nenada Petrovića in Miloša Gvozdena, ki sta postala člana JDS komaj mesec dni pred kongresom, na kongresu pa sta že bila delegata — samega sebe. Nič bolje ni bilo tudi z drugimi delegati.

Petrović je razmišljal, kako bi naredil nekaj posnetkov s kongresa JDS. Toda kot se spodobijo za pravi kongres, je na prireditvi delal uradni fotograf. Petrović je bil v zadregi. (Nadaljevanje prihodnjije)

KRIŽANKA

spodbudi se je 1870. začela industrijska proizvodnja hidrofilne (srkajoče, vpojne) vate in drugega obvezilnega bombažnega materiala.

Garje povzroča srbec ali pršica, ki živi kot zajedavec v človeški koži. Srbec ali pršica spada med pajkonce. Teh zajedavcev je približno 9000 vrst; vsi so drobne živalice, samice so dolge od 0,3 do 0,5 mm, samci pa od 0,2 do 0,3 mm. Samica se zarije v kožo in izvrti rove in hodnike, v katere leže jajčeca in odlaga iztrebke, kar povzroča neznosno srbečico. Samec se zarije v kožo najraje na mestih, kjer je koža najtanjša: med prste na nogah in rokah, v komolčnem zgibu, okoli popka, na spolovilu itd. Garjavec si skuša olajšati hudo srbenje z nenehnim praskanjem (zlasti se ponoči), razpraska kožo, ki se nato prisadi. Garje so izredno nalezljiva bolezen, najbolj pa se širi v okolju, ki je umazano in higiensko zanemarjeno. Garje je moč odpraviti z vtiranjem žveplenih zdravil v kožo in z razgarjanjem telesnega, in posteljnega perila, ki se mora prekuhati.

Največja količina ur in urnih mehanizmov, izdelanih v Švici, je namenjena izvozu. 1966. leta so npr. izvozili iz Švice 60.558.000 ur in urnih mehanizmov ali 97% celotne švicarske proizvodnje ur. Največ ur izvažajo v dežele zahodne Evrope (36,7%), v ZDA. Kanado in azijske dežele (20%), v Afriko (4%) ter v Avstralijo in Oceanijo. V Švici dela 2597 podjetij za izdelovanje ur, v katerih je zaposlenih 86.000 delavcev in namščencev.

Vinska trta se solzi spomladi v času obrezovanja. Na mestih, kjer se trta obreže, pričurkajo iz obrezanih vej kapljice. S kemičnim razstavljanjem spojin v njihove prvine so ugotovili, da vsebuje ta voda mnogo rednih snovi, potrebnih za razvoj listnih pokrovov in za prehrano rastline, dokler se ta ne olisti. Spomladi, ko je zemlja skoraj vedno vlažna, srka korenina vodo in jo s sorazmerno silno močjo, ki ji pravijo: koreninski pritisk, potiska precej visoko.

Vodoravno: 1. zankasta tkanina za brisače, kopalne plašče itd., 7. nizozemski fizik; dela iz teorije atomov, Nobelova nagrada 1902 (P. eter), 13. pristaš miselnosti o višji rasi, 14. velika češka reka, ki teče skozi Praho, 15. ime narodnega heroja Badovca, padel na pobodu s XIV. divizijo na Kozjanskem, 16. denar, 17. operativna področja partizanskih enot, 18. ime nekdanjega smučarskega asa Sailerja, 14. nikalnica, 20. politični delavci, ki so med NOB povezovali ljudi z OF in v sovražnem zaledju pomagali NOV in ljudski oblasti, 24. kra-

tica za »frank«, 25. židovsko moško ime, 27. malik, 30. aktivni udeleženec NOV, politični funkcionar, danes član IS SRS (Mitja), part. ime Ciril, 33. stiska, vrhunec bolezni, 32. pravilna nevesta kralja Matjaža, 35. pradoha, prapostava, 36. ime Palestine pred naselitvijo Izraelcev, 37. država v Srednji Ameriki, ki je pravkar izvedla državni udar.

Navpično: 1. ilegalno ime narodnega heroja Ignaca Voljčeta, sekretarja OK KP za Notranjsko, 1944 sekretar Oblasnega komiteja KZ Slovenije itd. Padel pri Dragogradu, 2. preprost plug, 3. ostra resa na klasu, 4. ime slov. humorista, ki govori v porskim narečju (njegov kolega je Stefek), 5. ime italijanske filmske igralkice Mirande, 6. skrajni konec celine, 7. visoka vitka stavba, 8. ime ameriškega pevača Presleya, 9. grška črka, 10. velik otok v Irskem morju, 11. manjša reka na polotoku Bretagne (Francija), 12. domače moško ime, 16. narodni heroj, organizator osvobodnega gibanja v Prekmurju, padel oktobra 1941 pri Belčinih (Stefan), 18. glavni predstavnik beneške slikarske šole; freske, portreti, mitološke slike, »Nebeska in zemeljska ljubezen«, itd. (Vecellio, 1477-1576), 21. navihanka, prevajanka, 22. pred leti umrl član partizanskega gledališča v Crnomlju, po vrnji gledališki direktor itd. (Jože), 23. poplešana podoba, zadovoljna življenja, 24. suknja na škripc, 25. veliko gorstvo v Bolgariji, 28. slov. virtuos na violino (Igor), 29. mesteca na daljnem vzhodu Sibirije (Burejsko gorstvo), 31. ameriško moško ime, 32. ime nemške pisateljice Sedel, 33. morská ožina na Malajskem polotoku, 35. kraljica za »poštni predal«.

PAVLA ROVAN-JANA

SREČANJE

Piranski zaliv je blestel v žarkih jesenskega sonca, mavrične barve so se razlivala nad rahlo meglico, ki se je dvigala proti savudrijski obali. Jata belih galebov se je lahkotno dvignila iznad morske gladine proti skalnatemu obrežju, kjer sta jih dečka neutrudljivo vabila s kruhom, ki sta ga razposajeno metala v morje.

Kruh, da, »samo« kruh, bi nekoč dejal danes...

Kruh! Ta najzlahnejši dar, ki postane največja vsebina človeka, kadar ga nima, kadar mu drobtinica kruha predstavlja goro hrepenenja, ki vzbudi v telesu neznosno bolečino, ki se širi do zadnjega vlakna, ki ga dojemajo v sebi. In če ti je kruh kdajkoli pomenil resnično dejstvo — biti ali ne biti — te ta misel spremlja vse življenje, ne znebiš se je niti v izobilju, vsrkala se ti je v kri.

Galebi so pobirali kruh z morske gladine in se z razprostrtimi peruti ponosno dvigali pod modro nebo, kot bi se zahvaljevali materi zemlji za dar narave. Ničesar nepravilnega ni bilo v igri dečkov danes, tudi galebi so se razveselili kruha. In vendar...

Opazovala ju je žena srednjih let, ki ji je življenje na umirjenem obrazu utrla gube trpljenja. Njene mirne s trudnim bleškom zastre oči so zrlle za kruhom, ki sta ga dečka vrgla galebom in je v njej vzbudil niz grenkih spominov, ki jih je preživela v grozotnem taborišču med vojno. Ti spomini, so nenadoma spet vstajali v njeni notranjosti in ji polnili misli, ko je sedela ob morju na beli ploščati skali, četudi je še trenutek prej vzhicheno vsrkavala lepoto morja.

Niz spominov... Težkih, pretežkih za to prepleto okolje. Hotela se jim je iztrgati, a vedno znova so se porajali pred njo dogodki, strahote in lakota taborišča Auschwitz, kjer je prva in zadnja misel obstajala le v nikoli izpolnjenem hrepenenju — po kruhu. Globoko je spet dojemala čas, ki ga je s tiso-

čerimi preživela tam. Tistim poznanim, ki jim ni bilo usojeno dočakati svobode, je poklonila ljubečo toplotu misel. Med nje je vključila mater, očeta, brata in mnogo, pretmogo njih...

V njej je zablestel tudi spomin na Doro, ženo zdravnika, ki so ji gestapovci ustrelili moža in jo iztrgali iz ljubečega objema treh nedolžnih otrok, ki so zaman dvigali proste roke rabljem, da bi očuvali mater.

Da, Dora Potrata! Ko jih je hotelo streti malodušje in obup, jih je v taborišču odločno zavrnila.

»Kaj bi se samo žalostile, spet bo svoboda; imam tri sinove in brez števila mater ima otroke, naš rod ne bo propadel.« Tako je s toplo besedo bodrila sotrpinke. Ni poznala malodušja, krepko je zavračala obup in strah.

Spomini, trpki spomini!

Šest velikih zidnih opek so si morale naložiti vsak dan ob povratku s težkega dela in jih prinesli v taborišče. Mnogotera je sestrada padla pod težkim bremenom in se nikoli več ni dvignila. Dora, pa je nekoč pripomnila.

»Moram!« Šest opek — za vsakega sina po dve...

Trdno je verovala v zmago in pravico našega rodu na svoji zemlji, ki jo je neizmerno ljubila. Nekdaj je bila sodelavka tržaške »Slovenke«. »Da, imam tri sinove in kri ni voda.« je dejala in tiho zapela pesem svobode, četudi ji je lakota črpala glas.

Nekoč pa je zapela poslednjo...

škega zaliva, v ozadju se svetlika panorama Trsta, rojstnega kraja junaške Dore. Pretežki so ti spomini danes.

Vstala je in se ob obali napotila preko ozkih uličic, ki mesteca Piran poleti ljubko varujejo pred vročino, pozimi pred mrzlo burjo, in obudovala je živahen utrip življenja v tem svojstvenem obmorskem mestecu.

Vendar se v mislih le ni mogla odtrgati od dogodkov in oseb v nekdanjem taborišču. Mehanično je sledila valu prekipajočega uličnega življenja in se znašla naenkrat sredi tržnice. Ogledovala je polne stojnice zelenjave in sadja ter v sebi ocenjevala vrednost ene same limone ob takratnem življenju v taborišču.

In ko je stopala od stojnice do stojnice, ji je pogled obstal na obrazu žene, blondinke zvedavih oči, jasnega pogleda.

»Le kje je že videla ta obraz?«

Zena je kupovala zelenjavo. Dvignila je oči in njuna pogleda sta se srečala. Plačala je, vzela torbo in ponovno pogledala preko stojnice k ženi, ki je še vedno stala ob robu in gledala za njo. Vzdržljive stojnice se je spet ozrla. Neznanka ji je sledila. Ob nasprotnih straneh dolge stojnice sta obe obstali. Nobena od njiju ni hotela oditi; neka neznana slutnja ju je pritegovala. Prva si je kupila breskve, druga grozdje. Spet sta se srečala pogleda in v njiju iskra spomina.

»Oprostite, ali ste vi Micika?«

»Da, Micika, je odgovorila druga in zrla sta si v obraz. Samo še en utrinek po spominu preteklosti in Micika je zavpila.

»Ti si Ela, ali ne?«

»Da, Ela sem, Ela iz taborišča.«

Spontano sta se objeli, solze veselja so zalile njune oči.

»Gledala sem te, pa sem ugibala...«

»Cutila sem tvoj pogled,« je dejala druga. »In ko sem ponovno dvignila glavo, me je spreletelo. Da, dolgo je od tedaj; polnih trindvajset let se

nisva videli. Vendar sem mnogokrat mislila nate, tudi danes, ko sem sedela ob morju. Saj sva obe bili takrat tako mladi. Bilo nama je komaj šestnajst let. Rasli in razvijali sva se brez — k r u h a...!«

Mnogo vprašanj in mnogo spominov se je potem v mali kavarnici, kamor sta odšli, odvijalo kot na filmskem platnu. Življenje ob njiju pa je veselo kipel v sončni dan.

»Se spominjaš Dore?« sta obe hkrati vprašali.

»Te dni bo obletnica njene smrti,« je dejala Micika. »Pridi jutri, dobiva se na Punt, kjer se ob sončnem zatonu v mavričnih barvah blesti — njen — Trst.«

»Fridem, zagotovo pridem,« je vneto potrdila Micika in odhitela.

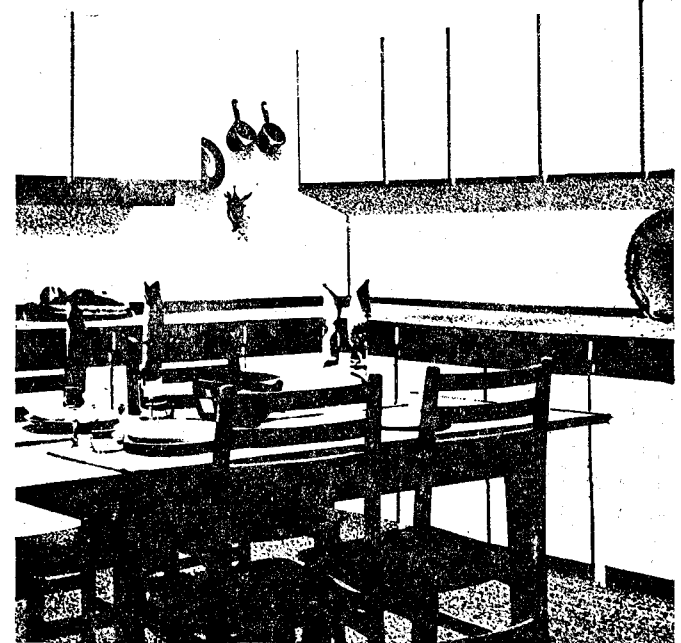
V pekarni je za svoje štiri otroke kupila — kruh! Kadar koli vzame v roke hleb kruha, jo preblisne tiha misel: — da bi kruha prav vsi vedno imeli dovolj!

BORCEM,

ki dobe stanovanja nudimo vso opremo na KREDIT do

1.000.000 SD

brez porokov in pologa

SLOVENIJALES

TV 15 izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in kileš: CZP Ljudska pravica, Ljubljana. Kopirarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 dinarjev oziroma 18 N-din — Posamezna številka stane 40 din oziroma 4 N-par. Za izposojanje stane »TV 15« 30 N-din — Naročnine pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pritličje, p. predal 598-XI ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-001, tiskarstvo in novinarji 21-313, uprava 22-807 — Rokopisov ne vračamo